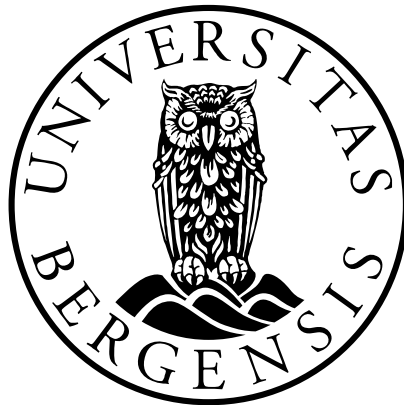

Foreldreansvaret som skranker for deling av opplysninger om egne barn i sosiale medier

Kandidatnummer: 98

Antall ord: 14 384

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. desember 2019

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning.....	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Begrepsavklaring.....	5
1.2.1 Barn	6
1.2.2 Foreldre	6
1.2.3 Sosiale medier	6
1.2.4 Personopplysninger	7
1.3 Metodisk tilnærming og rettskildebilde	8
1.3.1 Rettsdogmatisk drøftelse med rettspolitiske refleksjoner	8
1.3.2 Nye rettskilder	8
1.3.3 Kompleksiteten i rettskildebildet	12
1.4 Avgrensning	14
1.5 Videre fremstilling	15
2 Foreldreansvaret	16
2.1 Innledning.....	16
2.2 Utgangspunktene i foreldreansvaret.....	16
2.3 De overordnede normer.....	17
2.4 Alminnelig lovgivning som setter grenser for eksponering av egne barn i sosiale medier 19	
2.5 Om utøving av foreldres ansvar i barnets interesser og behov	20
3 Barnets rett til å bli hørt.....	22
3.1 Innledning.....	22
3.2 Barnets medbestemmelsesrett	23
3.3 Barnets selvbestemmelsesrett.....	25
3.3.1 Innhold	25
3.3.2 Kan barnet ha beslutningskompetanse før myndighetsalderen?	27
3.4 Barnets nektelseskompetanse	29
4 Konkret avveining av personvern og ytringsfrihet.....	31
4.1 To ulike konfliktsituasjoner	31
4.2 Barnets interesser og behov.....	33

4.3	Foreldres egeninteresse	35
5	Hvordan kan barnets rettsvern styrkes mot at foreldre publiserer personlig informasjon av dem i sosiale medier?	39
5.1	Innledning.....	39
5.2	Ny særregel?.....	39
5.3	Andre lovgivningsalternativer	41
5.4	Andre tiltak.....	43
6	Kilder og litteraturliste	46
6.1	Lover	46
6.2	Konvensjoner og direktiver	46
6.3	Forarbeider	47
6.4	Rettsavgjørelser	48
6.4.1	Norske rettsavgjørelser.....	48
6.4.2	Internasjonale rettsavgjørelser og uttalelser	49
6.4.3	Annen praksis	50
6.5	Andre offentlige dokumenter	50
6.6	Litteraturliste	50
6.7	Nettkilder.....	51

1 Innledning

1.1 Problemstilling

Avhandlingens overordnede tema er hvilke rettigheter barn har mot at foreldre offentliggjør personlige opplysninger om dem i sosiale medier. Den nærmere problemstillingen er hvilke grenser foreldreansvaret i barnelova § 30 første ledd setter for adgangen til å publisere personopplysninger om egne barn i sosiale medier.¹

Bakgrunnen for valg av tema og problemstilling er økningen av eksponering av barn gjort av barnas egne foreldre på sosiale medier. Siden innføringen av sosiale medier tidlig på 2000-tallet, har bruken eksplodert de siste årene. Sosiale medier er i dag en stor del av hverdagen til mange nordmenn, og ferske undersøkelser viser at hele 73 prosent av nordmenn mellom 16 og 79 år bruker sosiale medier daglig eller nesten daglig.² Det er ikke uvanlig at brukerne av sosiale medier publiserer innhold om eget liv – herunder familieliv – slik at venner og familie kan ta del i den enkeltes opplevelser. Ikke sjeldent fører dette også til eksponering av barn.

De siste årene har det vært adskillige debatter om hvorvidt foreldre bør eksponere egne barn gjennom sosiale medier. Et eksempel er fotballspilleren Mads Hansens offentlige angrep på influenseren Anna Rasmussen for eksponering av egne barn på sosiale medier.³ Gjennom Medietilsynets undersøkelser, gjennomført i 2018, viser statistikken at stadig flere foreldre velger å eksponere sine barn. Statistikken viser at 80 prosent velger å publisere bilder av egne barn på internett slik at de er synlige for venner og familie, mens 52 prosent har publisert bilder slik at flere enn venner og familie kan se dem. Noe lavere er andelen for publisering av videoer av egne barn på nett, hvor prosentene er henholdsvis 44 og 23, mens det for publisering av tekst og informasjon om egne barn på nett er 64 prosent og 37 prosent.⁴ Resultatet av undersøkelsen viser at flertallet av foreldre velger å eksponere egne barn utenfor sin nærmeste omgangskrets.

¹ Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova – bl.)

² Se <https://www.ssb.no/statbank/table/11437/> (lest 7. desember 2019).

³ Se <https://www.vg.no/rampelys/i/21AmE4/kritiske-til-bloggere-som-fronter-barna-boer-lages-nye-kjoereregler> (lest 18. september 2019).

⁴ Se <https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-foreldre-og-medier-side-5> (lest 18. september 2019).

Tallene over viser hvilke gjennomgripende endringer i mellommenneskelige kommunikasjonsformer som har skjedd de siste årene.⁵ Teknologien har med årene gjort det stadig enklere å offentliggjøre og «dele» personlige opplysninger om egne barn på sosiale medier. Selv om teknologien har gjort det enklere for foreldre, betyr det ikke nødvendigvis at foreldre har rett til å eksponere egne barn på en slik måte – heller ikke om eksponeringen kan virke uskyldig. Dette har da også vært påpekt i juridisk teori.⁶

Den stadige debatten om foreldres adgang til å dele informasjon om egne barn viser usikkerhet blant samfunnsborgerne, både når det gjelder hva som er tillatt og hvordan rettsreglene bør være. Usikkerheten gir derfor grunn til å rette fokuset mot hvilke grenser gjeldende rett setter for foreldres adgang til å publisere personopplysninger om egne barn.

I takt med samfunnsutviklingen har det blitt rettet et større fokus på barn som rettssubjekter.⁷ Dette har ført til at barn i dag har fått et større rettsvern enn tidligere. Økt kunnskap om barn og en forbedring av den generelle velferden, har ført til bedre lovgivning.⁸ Dette vises blant annet gjennom den grunnlovfestede særrett til vern om personlig integritet for barn i Grunnloven § 104.⁹ I tillegg har media gjort barn mer synlig i takt med den moderne utviklingen.¹⁰

Denne oppgaven skal først og fremst utforske hvor langt det kan være forenlig med foreldreansvaret i barnelova § 30 første ledd å offentliggjøre opplysninger om egne barn i sosiale medier. Problemstillingen krever videre en nærmere vurdering av hvordan foreldre skal avveie et barns interesser i privatliv mot mulige interesser i ytringsfrihet. I tillegg krever problemstillingen en nærmere vurdering av i hvilken grad foreldre kan prioritere egne interesser i ytringsfriheten, jf. Grl. § 100 og EMK art. 10.¹¹

1.2 Begrepsavklaring

⁵ Se for eksempel Manuel Castells, *The information age: economy, society and culture: 1: The rise of the network society*, 2. edition, Blackwell 2000 for en nærmere redegjørelse og analyse av hvordan sosiale medier har endret samfunnet.

⁶ Se Lucy Smith «Om barns personvern», *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2011, side 106–126.

⁷ Jf. Gudrun Holgersen *Barnerett*, 1. utgave, Høyskoleforlaget 2008 s. 47.

⁸ *ibid.* s. 47–50 og NOU 2012: 5 s. 149.

⁹ Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – Grl.).

¹⁰ Jf. NOU 2012: 5 s. 149.

¹¹ Convention for the protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 4 November 1950/ Den europeiske menneskerettskonvensjon, 4. november 1950 (EMK).

1.2.1 Barn

Barn blir i FNs barnekonvensjon artikkel 1 definert som «ethvert menneske under 18 år, hvis ikke barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet.»¹² I norsk rett anses barn for å være personer under 18 år, jf. vergemålsloven §§ 8 og 2 første ledd bokstav a.¹³ Definisjonen legges derfor til grunn i problemstillingen.

1.2.2 Foreldre

Når barnelova omtaler foreldre i loven, er det tale om barnets rettslige foreldre.¹⁴ Det avgjørende vil derfor være hvem som har det rettslige foreldreskapet. Også biologiske foreldre som har blitt fratatt foreldreansvaret kan krenke barns privatliv ved å offentliggjøre personopplysninger om barnet, men disse vil havne utenfor avhandlingens rammer.

1.2.3 Sosiale medier

Hovlid beskriver begrepet «sosiale medier» som «[...] en sekkebetegnelse med vagt innhold som kan brukes om mange forskjellige typer medier.»¹⁵ Ved bruk av ordet «sosiale medier» siktes det i hovedsak til sosiale nettverkstjenester (social network service, SNS), men i utgangspunktet er de sosiale nettverkstjenestene en undersjanger av sosiale medier.¹⁶ Mens sosiale medier har et vagt innhold, har SNS-er en anerkjent definisjon.¹⁷ Følgende tre kriterier må være oppfylt:

1. Hver bruker har sin egen profil som består av innhold skapt av brukeren selv, av andre brukere og/eller av systemet.
2. Brukeren kan lage en liste over relasjoner (venner, følgere eller lignende) på tjenesten. Lista er synlig for andre brukere, og man kan gå videre til de andre brukernes profiler fra lista.

¹² Convention on the Rights of the Child 20 November 1989/ FNs konvensjon om barnets rettigheter, 20. november 1989 (barnekonvensjonen).

¹³ Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).

¹⁴ Jf. Lena R. L Bendiksen og Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, 3. utgave, Universitetsforlaget 2018 s. 73.

¹⁵ Jf. Ellen Lexerød Hovlid, Krenkelser ved offentliggjøring av private opplysninger og bilder på sosiale medier, *Tidsskrift for Rettsvitenskap nr. 2016 s. 138–175 – (TFR-2016-138)*, s. 141.

¹⁶ Jf. Ida Aalen, *Sosiale medier*, 1. utgave, Fagbokforlaget 2015 s. 19 og Hovlid (2016) s. 141.

¹⁷ Jf. Aalen (2015) s. 19.

3. Brukeren kan konsumere, produsere og/eller interagere (*likes*, kommentarer eller lignende) med nyhetsstrømmer av brukergenerert innhold fra koblingene deres på tjenesten. 18

Det er både i departementet og EU-domstolen lagt til grunn at sosiale medier faller inn under informasjonssamfunnstjenester.¹⁹ Eksempler på sosiale nettverkstjenester er, uten å legge en streng tolkning til grunn, blant annet Facebook, Twitter, Snapchat, Instagram, TikTok, YouTube og blogg.²⁰ Videre i avhandlingen siktes det til ovennevnte tjenester når begrepet «sosiale medier» blir brukt.

1.2.4 Personopplysninger

Begrepet «personopplysninger» er i personvernforordningen art. 4. nr. 1 definert slik:

«enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person («den registrerte»); en identifiserbar fysisk person er en person som direkte eller indirekte kan identifiseres, særlig ved hjelp av en identifikator, f.eks. et navn, et identifikasjonsnummer, lokaliseringsopplysninger, en nettidentifikator eller ett eller flere elementer som er spesifikke for nevnte fysiske persons fysiske, fysiologiske, genetiske, psykiske, økonomiske, kulturelle eller sosiale identitet.»

Personopplysninger kan være mer eller mindre sensitive, noe som reflekteres av særregulering for enkelte typer i forordningen. Begrepet anses å være en rettslig standard som varierer med tiden og forholdene.²¹ Et bilde og en video regnes dermed som personopplysninger om vedkommende kan gjenkjennes.²² Det samme gjelder lydopptak selv om navn ikke blir nevnt i innspillingen. 23

¹⁸ Jf. Aalen (2015) s. 20.

¹⁹ Jf. Prop. 56 LS (2017–2018) s. 96 og dom av 2. desember 2010 [C3], *Ker-Optika bt v. ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézet*, C-108/09, EU:C:2010:725 avsnitt 22 og 28.

«Informasjonssamfunnstjenester» er i personvernforordningen art. 4 nr. 25 definert som en tjeneste som definert i artikkel 1 nr. 1 bokstav b) i europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/1535:

«‘service’ means any Information Society service, that is to say, any service normally provided for remuneration, at a distance, by electronic means and at the individual request of a recipient of services.»

²⁰ Jf. Aalen (2015) s. 20.

²¹ Jf. Thomas Olsen, Norsk lovkommentar: Personvernforordningen art. 4 nr. 1, note (a4-1), Rettsdata.no (lest 8. november 2019).

²² Se <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/personopplysninger/> (lest 21. september 2019).

²³ *ibid.*

1.3 Metodisk tilnærming og rettskildebilde

1.3.1 Rettsdogmatisk drøftelse med rettspolitiske refleksjoner

Formålet med avhandlingen er å undersøke hvilke rettigheter foreldre har til å offentliggjøre personlige opplysninger om egne barn i sosiale medier, med særlig fokus på foreldres adgang til å eksponere egne barn i sosiale medier etter barnelova § 30 første ledd. Avhandlingen vil derfor i hovedsak ha fokus på en rettsdogmatisk drøftelse av barnelova § 30 første ledd og andre relevante rettskilder rundt problemstillingen. En metodisk utfordring i oppgaven har vært kompleksiteten i rettskildebildet. Videre i kapittel 5 foretas det rettspolitiske refleksjoner av hvordan barns rettsvern kan styrkes mot at foreldre publiserer personlig informasjon av dem i sosiale medier.

1.3.2 Nye rettskilder

Dagens rettskildebilde ser noe annerledes ut nå enn hva det gjorde for kort tid siden. Tidligere fantes det ingen rettsavgjørelser på området i norsk rett, og juridisk teori var dermed den dominerende rettskilden som tok standpunkt til hvilket rettsvern barn har mot at foreldre offentliggjør opplysninger om dem i sosiale medier. I dag finnes det autoritativ praksis fra Høyesterett som avklarer at foreldre kan *straffes* for krenkelse av barns privatliv, men rekkevidden av foreldreansvaret er på langt nær avklart. Nylig har Høyesterett avsagt én avvisningskjennelse, HR-2019-1121-U, og én dom, HR-2019-2038-A. Begge sakene omhandler foreldre som ytrer seg i sosiale medier og hvor opplysninger om barn er en sentral del av ytringen. Foreldrenes ytringer utgjorde i begge disse sakene «krenkelse av privatlivets fred» hos barna, jf. strl. § 267.²⁴ Avgjørelsene vil være sentrale i den videre rettsutviklingen på området,²⁵ men de avklarer ikke spørsmålet om hvilke grenser foreldreansvaret setter. Den nye praksisen gir likevel veiledning til vurderingen om rekkevidden av foreldrenes adgang til å samtykke på vegne av barnet. Dette behandles i kapittel 4.

I LB-2019-42133, som Høyesterett avviste i HR-2019-1121-U, var spørsmålet om moren til en fem år gammel jente hadde rett til å uttale seg om en pågående barnevernstvist på

²⁴ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.)

²⁵ Til tross for at HR-2019-1121-U er en avvisningskjennelse og dermed ikke anses å ha rettskraftvirkning, er den likevel et supplement i den videre rettsutviklingen.

Facebook gjennom sin ytringsfrihet etter Grl. § 100 og EMK art. 10. Saken gikk for lukkede dører slik at allmennheten ikke hadde innsyn i saken.

Moren (A) skal ha publisert innlegg på Facebook, blogg og andre nettsider hvor hun blant annet identifiserer sin fem år gamle datter. Lagmannsretten viser til tingrettens bemerkninger: «I vedlegg til begjæringen er det fremlagt til sammen 12 utskrifter fra Facebook, dels fra profilen '[profil1]' og dels fra profilen '[profil2]' (As personlige profil). Utskriftene viser innlegg publisert av A i perioden 22.12.2018 – 02.02.2019.»

Kommunen anførte at moren i innleggene skal ha publisert en rekke personsensitive opplysninger om datteren, blant annet hva hun etter morens anførsler skal ha blitt utsatt for av overgrep av sin far. Begge de angivelige Facebook-profilene skal ha vært åpne og tilgjengelige for enhver.

Retten måtte i saken ta stilling til om morens ytringer kolliderte med datterens rett til personvern. I avgjørelsen ble det lagt vekt på ytringens sterke vern og at terskelen for å ilegge referatforbud generelt er høy. Retten var likevel ikke i tvil om hva resultatet burde bli.

Lagmannsretten la stor vekt på at jenta bare var fem år gammel, og at hun selv ikke hadde mulighet til å kontrollere at det ble publisert intime og sensitive detaljer om henne på internett. Retten la i tillegg vekt på at informasjonen om den fem år gamle jenta også vil ligge på nettet når hun blir eldre. Barnets rett til privatliv, respekt for sitt menneskeverd og retten til vern om sin personlige integritet ble derfor avgjørende i saken, jf. Grl. § 104 og barnekonvensjonen art. 3 nr. 1. Retten konkluderte dermed med at datterens rettigheter måtte gå foran morens ytringsfrihet. Alle parter i saken ble pålagt referatforbud.

Høyesteretts ankeutvalg bemerker i HR-2019-1121-U avsnitt 23 og 24 at lagmannsretten

«[...] korrekt har lagt til grunn at terskelen for referatforbud er høy. Videre har lagmannsretten foretatt en grundig og balansert avveining av hensynene til offentlig kontroll og partenes ytringsfrihet opp mot de øvrige aktørenes rett til privatliv og personvern, jf. Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. For barnet som den underliggende saken gjelder, er også Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 hensyntatt.

Etter utvalgets syn er lagmannsrettens lovtolkning og den konkrete rettsanvendelsen knyttet til Grunnloven og EMK utvilsomt korrekt, og anken skal derfor forkastes»

Som nevnt over, avklarer ikke retten hvilke grenser foreldreansvaret setter. Den er likevel aktuell for det overordnede temaet og rettsutviklingen videre.

I HR-2019-2038-A var spørsmålet om moren hadde krenket sin sju år gamle datters rett til privatliv. Også denne saken gjaldt en barnevernssak. Moren skal ha opprettet og administrert den åpne Facebook-gruppen med tittelen «B skal hjem», og morens målgruppe på Facebook-gruppen var ansatte i barnevernstjenesten. På Facebook-gruppen skal hun ha offentliggjort en rekke ytringer av krenkende og sjikanøs karakter, rettet mot de ansatte i barnevernstjenesten som behandlet barnevernssaken. I den forbindelse offentliggjorde moren i tillegg bilder og videoer av sin fem år gamle datter i veldig sårbare situasjoner. Blant annet skal moren ha publisert en gråtende video av henne, samt en beskrivelse av omstendighetene rundt gjennomføringen av vedtaket om omsorgsovertakelsen.

I saken drøfter Høyesterett om morens offentliggjøring av datterens personopplysninger var rettsstridig etter straffeloven § 267, som omhandler krenkelse av privatlivets fred. Til dette uttaler førstvoterende Borgar Høgetveit Berg i avsnitt 19:

«Eg meiner at offentleggjeringa av bileta, videoklyppa, brevet og referatet var klart utilbørleg og uforsvarleg overfor B. Ho vart utlevert av mor, ved at sær private og sensitive sider ved henne vart delte med ålmenta. Dette talar for at det var rettsstridig å gjera materialet offentleg tilgjengeleg på Facebook-sida, slik A gjorde. Spørsmålet er om det likevel ikkje er rettsstridig på grunn av forhold som kan rettferdiggjera handlinga.»

Videre drøfter Høyesterett om samtykket fra datteren likevel kunne gjøre morens handlinger straffefrie. Retten slår kort fast at et barn på sju år ikke kan samtykke til slike handlinger. Dette begrunner retten i barns forståelse av hvilke konsekvenser som kan oppstå og presset som kan foreligge fra foreldre. Førstvoterende uttaler i avsnitt 20:

«Eg nemner fyrst at eit mogleg samtykke, eller ein mogleg aksept, frå B ikkje kan ha noka tyding. B var sju år gamal då materialet vart gjort kjent. Eit barn på sju år vil i liten grad ha føresetnader for å vurdere konsekvensane av ei offentleggjering – og i alle fall konsekvensane på sikt. Det er tale om opplysningar som mange typisk vil ynskje å ha kontroll over. Sjølv om B skulle vera kjent med offentleggjeringa og ikkje har reagert, utelukkar dette ikkje seinare reaksjonar. Det må vidare vega tungt at eit barn ikkje skal

måtte ta stilling til samtykkespørsmål, sidan det lett kan oppstå press frå ein forelder slik at barnet kjem i ein lojalitetskonflikt»

Deretter tar Høyesterett stilling til om moren hadde samtykkekompetanse på vegne av sin datter i kraft av foreldreansvaret etter barnelova § 30. Førstvoterende går ikke nærmere inn i den konkrete saken, men uttaler i avsnitt 22:

«Etter mitt syn kan den rettslege avgrensinga av foreldreansvaret ikkje vera avgjerande i vurderinga av samtykke, rettsstrid og straff. Barnelova § 30 fyrste ledd fjerde punktum slår fast at foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnets interesser og behov. Det avgjerande må vera at offentleggjering uansett vil vera eit misbruk av den moglege kompetansen. Mor kan heilt enkelt ikkje på vegner av dottera samtykkje til eigne handlingar som elles ville ha vore lovbrøt overfor dottera i denne situasjonen. I motsett fall vil barn generelt vera utan vern mot utilbørleg offentleggjering av sensitive og private forhold frå foreldres side»

Til slutt vurderer Høyesterett om hensynet til datterens privatliv må vike for morens ytringsfrihet. Ved avveiningen bruker Høyesterett ulike momenter som Den europeiske menneskerettsdomstolen – EMD – har lagt til grunn i saker hvor det har vært spørsmål om «[...] pressa har gått for langt i å omtala private forhold som ikkje har ålmenn interesse.»²⁶ Ved avveiningen mellom rettighetene trekker Høyesterett i avsnitt 31 en nærmere grense for hva foreldre ikke kan samtykke til gjennom sin ytringsfrihet.

«As offentleggjering vart derimot primært ikkje gjord som ledd i eit generelt offentleg ordskifte knytt til barnevernets metodar, men i hovudsak som verkemiddel i hennar eigen kamp mot barnevernet. Denne kampen var viktig for A, men han kunne og burde vore ført utan å blottleggje privat og sensitiv informasjon om den svært unge dottera hennar. Større fridom på dette området vil potensielt kunne få store negative konsekvensar for unge i ein sårbar situasjon – som då lett vil kunne bli offer for press frå foreldre for å stå fram og kritisere barnevernet. Dette tilseier at omsynet til ytringsfridomen må vike her.»

²⁶ Jf. HR-2019-2038-A avsnitt 29.

Heller ikke denne saken avklarer foreldrenes adgang til å publisere informasjon om egne barn på sosiale medier i kraft av foreldreansvaret, men dommen inneholder uttalelser som gir noe mer veiledning på rettsområdet enn tidligere.

En annen ny rettskilde, er Åpenhetsutvalgets utredning «Åpenhet i grenseland» som tar for seg bilder, film og lydopptak i helse- og omsorgstjenesten, barnevernet, skolen og barnehagen.²⁷ Utredningen er gjort på bakgrunn av en stadig mer digitalisert hverdag, hvor flere er i besittelse av en mobiltelefon eller andre bærbare verktøy med støtte for filmopptak, lydopptak og/eller fotografering. ²⁸ Ikke alle ønsker å bli eksponert gjennom slike verktøy, og derfor har utvalget arbeidet med å utrede «[...] *rettstilstanden* for besøk, bilder, film, lydopptak eller lignende i barnehagen, skolen, barnevernet og helse- og omsorgstjenesten».²⁹ I tillegg har de utarbeidet en veileder som tar for seg problematikken i aktuelle situasjoner innenfor disse sektorene.³⁰ Utredningen har ikke direkte fokus på rekkevidden av foreldreansvaret ved offentliggjøring av personopplysninger, men er likevel relevant for forståelsen av barns rettigheter ved eksponering.

1.3.3 Komplexiteten i rettskildebildet

Det at rettskildebildet er lite avklart og komplekst, byr på metodiske utfordringer. Barnelova § 30 første ledd er i hovedsak utgangspunktet for avhandlingens tema, men en særlig utfordring er de mange nivåforskjellige rettsgrunnlagene som griper inn i hvordan barnelova § 30 første ledd skal tolkes.

Både Grunnloven, konvensjoner og alminnelig lovregulering vil være relevante rettsgrunnlag for å avklare gjeldende rett. I Holship-dommen – som omhandlet lovligheten av boikott – ble det reist spørsmål rundt hvilken rang internasjonale menneskerettskonvensjoner har etter norsk rett.³¹ Høyesteretts flertall presiserte at domstoler og andre myndigheter skal håndheve «[...] menneskerettighetene på det nivå de er gjennomført i norsk rett.» ³² Dommen viser at en tolkning av Grunnlovsbestemmelsene må «[...] søke[r] å finne frem til et rimelig balansepunkt mellom de aktuelle rettighetene.» ³³ Siden de folkerettslige rettighetene har vært

²⁷ Se NOU 2019: 10.

²⁸ *ibid.* s. 11.

²⁹ *ibid.*

³⁰ *ibid.*

³¹ Jf. HR-2016-2554-P avsnitt 63 (Holship-dommen).

³² *ibid.* avsnitt 70.

³³ *ibid.* avsnitt 86.

forbilde for Grunnlovsbestemmelsene, vil det ofte være naturlig å ta utgangspunkt i disse ved tolkning av Grunnloven.³⁴

Gjennom menneskerettsloven § 2 er en rekke konvensjoner oppnevnt som gjeldende ved norsk lov i den utstrekning de er bindende for Norge, blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjonen, jf. mrl. § 2 nr. 1 og barnekonvensjonen, jf. mrl. § 2 nr. 4.³⁵ Konvensjonene skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3. Dette gir konvensjonene en sterk stilling i norsk rett og vil derfor være viktige tolkningsbidrag ved forståelsen av både Grunnlovens bestemmelser og ved tolkninger av barnelova.³⁶

Både retten til privatliv etter Grl. § 102 og EMK art. 8 og retten til ytringsfrihet etter Grl. § 100 og EMK art. 10, skal vernes mot offentlig myndighet. I henhold til EMK art. 1 skal Norge sikre enhver de «rettigheter og friheter som er fastlagt i del I i denne konvensjonen.»³⁷ Staten skal ikke bare avstå fra å gjøre inngrep, den er også pålagt positive plikter som skal sikre borgernes rettigheter.³⁸ Dens positive forpliktelse kan innebære både ny lovgivning og rettshåndhevelse av eksisterende regelverk.³⁹ Som en følge av dette skal myndighetene sikre barns vern – herunder barns personlige integritet – og foreldres ytringsfrihet. Staten kan dermed være forpliktet til å sikre barns vern mot at foreldre publiserer personopplysninger om dem i sosiale medier og foreldres adgang til å ytre sine meninger hvor barns personopplysninger kan bli offentliggjort som en del av ytringen.

Barnekonvensjonens formål er å verne barn og unge under 18 år gjennom særskilte menneskerettigheter.⁴⁰ Norge er som nevnt forpliktet til å anvende konvensjonen i norsk rett.⁴¹ Av den grunn har barnekonvensjonen blitt innarbeidet i mange lover, deriblant barnelova. Norges forpliktelser medfører dermed at rettighetene kan påberopes i norsk rett, og Norge regnes som det fremste landet når det kommer til å fremme barns rettigheter og

³⁴ Jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 57 (Maria-dommen).

³⁵ Lov 21.mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven – mrl.).

³⁶ Jørgen Aall, *Rettsstat og menneskerettigheter: En innføring i vernet om individets sivile og politiske rettigheter etter den norske forfatning og etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen*, 5. utgave, Bergen 2018, side 24.

³⁷ Se også Grunnloven § 92.

³⁸ Jf. Aall (2018) s. 58–59.

³⁹ *ibid.*

⁴⁰ Se <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/id2519764/> (lest 6. november 2019).

⁴¹ Jf. menneskerettsloven § 2 nr. 4.

etterleve barnekonvensjonen.⁴² Til tross for barnekonvensjonens sentrale plass i norsk rett, gir den nokså lite veiledning. Barnekonvensjonen ble vedtatt av FN allerede 20. november 1989 – altså før den digitale tid – og bærer følgelig preg av å være gammel. Den synes derfor ikke å være i samsvar med den utviklingen vårt samfunn har hatt.⁴³

1.4 Avgrensning

Oppgaven retter seg mot de med rettslig foreldreskap og hvilken adgang disse har til å dele informasjon om egne barn i sosiale medier, innenfor rammen av foreldreansvaret. Som nevnt over i punkt 1.2.2, kan også barnets biologiske foreldre som har blitt fratatt foreldreansvaret, krenke barnets privatliv ved å offentliggjøre personopplysninger om det på sosiale medier. Ofte forekommer denne typen krenkelser når barnevernet er involvert som følge av de familiære forhold. Foreldrene forsøker desperat å bruke barnet som et ledd i kampen mot barnevernet – på samme måte som sakene over i punkt 1.3.2 illustrerer. Disse tilfellene faller utenfor avhandlingens kjerneområde.

Likeens vil avhandlingen avgrenses mot situasjoner der foreldre er i konflikt. Foreldre kan ha ulike meninger vedrørende opplysninger om barnet, som skal deles på sosiale medier. På grunn av tidsmangel og ordmessig plass, vil temaet faller utenfor. Avhandlingen retter heller fokuset mot enkeltforeldres ansvar.

I tillegg vil oppgaven avgrenses mot tilfeller der andre eksponerer barnet – typisk skole, barnehage, øvrig familie og venner. Åpenhetsutvalget har som nevnt i punkt 1.3.2 kommet med en utredning som tar for seg bilder, film og lydopptak i helse- og omsorgstjenesten, barnevernet, skolen og barnehagen. Etersom problemstillingen faller utenfor avhandlings kjerneområde og den allerede er behandlet, vil følgende problemstilling ikke være aktuell.

⁴² Se <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-rapport-til-fn-om-barnekonvensjonen2/id2514971/> (lest 6. november 2019).

⁴³ I tillegg diskuteres det hvilken stilling barnekonvensjonen har i norsk rett. «Under forutsetning av at barnekonvensjonen [...] pålegger statene konkrete plikter overfor det enkelte barn, er det spørsmål om det likevel må tas reservasjoner for muligheten til rettslig håndheving av disse ved domstolene i Norge.» jf. Rt. 2012 s. 2039 avsnitt 120. Diskusjonen gjelder i hvilken grad bestemmelsene i barnekonvensjonen kan være «selvkraftige» og om bestemmelsene kan påberopes som rettsgrunnlag for privatpersoner. Noen teoretikere argumenterer for at barnets beste etter barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 ikke er en konkret rettighet, men at derimot artikkel 16 kan ha selvstendig rettsgrunn.

Heller ikke mulige rettsvirkninger av publiseringen gjort av foreldre, som kan anses krenkende for barnet, faller innenfor oppgavens kjerneområde. Problemstillingen vil derfor ikke bli behandlet i avhandlingen.

1.5 Videre fremstilling

I det påfølgende kapittel 2 gis det en fremstilling av utgangspunktene i foreldreansvaret. Etter en presentasjon av utgangspunktene i foreldreansvaret, gjøres det rede for hvilke begrensninger som kan foreligge ved foreldreansvaret. Sentralt for fremstillingen er de overordnede normene og den alminnelige lovgivningen. Til slutt gis det en kort gjennomgang av foreldrenes plikt til å ta hensyn til barnets interesser og behov.

Kapittel 3 gjør rede for barnets rett til å bli hørt i saker hvor foreldrene ønsker å offentliggjøre opplysninger om barnet. Sentralt for fremstillingen er barnets med- og selvbestemmelsesrett. Etter en fremstilling av innholdet i barnets selvbestemmelsesrett foretas det en nærmere vurdering av om barnet kan ha beslutningskompetanse før myndighetsalderen. Til slutt gis det en gjennomgang av barnets nektelsesrett.

I kapittel 4 foretas det en konkret avveining av barnets personvern og foreldrenes ytringsfrihet. Etter en presentasjon av utgangspunktene for avveiningen, foretas det nærmere avveiningen av to ulike konfliktsituasjoner som gjør seg gjeldende. I den første konfliktsituasjonen foretas det en avveining av barnets interesser og behov for privatlivsvern mot barnets interesser i ytringsfriheten som foreldrene kan utøve på vegne av barnet. I den andre konfliktsituasjonen foretas det en avveining av barnets interesser og behov i privatliv mot foreldrenes egeninteresse i ytringsfrihet.

Kapittel 5 gir en oversikt over rettspolitiske refleksjoner for hva som kan gjøres for å styrke barnets rettsvern mot foreldre som ønsker å offentliggjøre informasjon om dem. Det drøftes forslag til ny særregel og andre lovgivningsalternativer. Til slutt drøftes det forslag til andre tiltak som kan bidra å styrke barnets rettsvern.

2 Foreldreansvaret

2.1 Innledning

Norske foreldre trenger vanligvis ikke bli opplyst om at de har en rettslig plikt til å vise omsorg overfor egne barn. Dette ligger innbakt i vår kultur gjennom praksis og normer i samfunnet.⁴⁴ Som regel vil den biologiske tilknytningen til barnet medføre at de fleste foreldre viser tilstrekkelig omsorg.⁴⁵ Likevel er foreldreansvaret nedfelt i barnelova og utgangspunktet er barnelova § 30 første ledd:

«Barnet har «krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret». Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som §§ 31 til 33 set. Har foreldra sams foreldreansvar, skal dei ta avgjerdene saman. Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov.»

2.2 Utgangspunktene i foreldreansvaret

Foreldreansvaret er fastsatt i bl. § 30, og innebærer en omsorgsplikt og en bestemmelsesrett og -plikt. Etter første ledd første punktum har barnet «krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret.» Ordlyden taler for at foreldre med foreldreansvar har en plikt til å vise omsorg overfor egne barn. Lovgiver understreker at det er foreldrene som har ansvaret for å sørge for barnet.⁴⁶ Hvordan omsorg og omtanke skal vises, nevner bestemmelsen ikke, men det vil være naturlig at formen for omsorg og omtanke endrer seg etter hvert som barnet blir eldre.⁴⁷ Denne delen av bestemmelsen innebærer tilfredsstillelsen av barnets behov for «[...] kjærlighet, trygghet, oppmerksomhet, stell, pleie, tilsyn, muligheter for lek, hjelp til lekser, stimulering og så videre.»⁴⁸

Omsorgsplikten omfatter også barnets rett til «forsvarleg oppseding og forsyting» av de med foreldreansvaret, jf. bl. § 30 andre ledd første punktum. Dette innebærer at foreldrene skal sørge for den rent praktiske omsorgen med mat, klær, et sted å bo o.l.,⁴⁹ samt lære barnet å

⁴⁴ Jf. Sara Eline Grønvold og Morten Hendis, *Barn og personvern*, 1. utgave, Kommuneforlaget 2014 s. 65.

⁴⁵ *ibid.*

⁴⁶ Jf. NOU 1977: 35 s. 123.

⁴⁷ *ibid.* og Inge Lorange Backer, *Barnelova: Kommentarutgave*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2008, s. 272.

⁴⁸ Jf. Bendiksen og Haugli (2018) s. 84.

⁴⁹ Jf. NOU 1977: 35 s. 123.

tilpasse seg i ulike sosiale settinger.⁵⁰ Også andre elementer inngår i omsorgsplikten hos de med foreldreansvaret, blant annet skal foreldrene sørge for at barnet får utdanning, jf. andre ledd andre punktum. I tillegg pålegger bestemmelsen et forbud mot bruk av «vald og skremmende eller plagsam framferd eller annen omsynslaus åtferd overfor barnet», jf. tredje ledd siste punktum.

Foreldreansvarets andre del er den bestemmelsesrett og bestemmelsesplikt som foreldre har. Det følger av bl. § 30 første ledd andre punktum at foreldrene har rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i «personlege tilhøve» innenfor de grenser som §§ 31–33 stiller. Det at ordlyden «personlege tilhøve» er vid, taler for at barnets personopplysninger også er omfattet av foreldrenes bestemmelsesrett. Fornyings- og administrasjonsdepartementet har lagt til grunn at «[...] tilgang til og bruk av informasjon som beskriver barnet», faller inn under «personlege tilhøve».⁵¹ Som en del av det å være forelder, har man samtykkekompetanse på vegne av barnet, med mindre annet følger av hjemmel.⁵² Dette er til dels begrunnet i foreldreansvaret og at barn ikke er myndige personer med rettslig handleevne, jf. vergemålsloven §§ 9, 8 og 2. Foreldrene kan derfor i utgangspunktet samtykke til bruk av barnets personopplysninger på vegne av barnet. Foreldres samtykkekompetanse på vegne av egne barn, kan derimot variere ut fra ulike situasjoner. Spørsmålet om hvor langt samtykkekompetansen strekker seg ved publisering av barnets personlige informasjon i sosiale medier, blir drøftet nærmere i kapittel 4.

Foreldreansvaret må i tillegg utøves «ut frå barnet sine interesser og behov», jf. bl. § 30 første ledd siste punktum. Dette blir behandlet nærmere i punkt 2.5. Først må det gis en oversikt over hvilke andre normer som griper inn i foreldreansvaret.

2.3 De overordnede normer

Foreldreansvaret må tolkes i lys av de overordnede normene som foreligger på rettsområdet. Både Grunnloven og barnekonvensjonen kan sette begrensinger for foreldres adgang til å bestemme på vegne av barnet.

⁵⁰ Jf. Backer (2008) s. 273.

⁵¹ Jf. NOU 2009: 1 s. 132.

⁵² Et eksempel på slik hjemmel kan være Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter, § 4-3 første ledd bokstav b.

Retten til respekt for sitt privatliv er en grunnleggende menneskerettighet som alle har i kraft av det å være menneske, jf. Grl. § 102 og EMK artikkel 8. Barn har derfor en selvstendig rett til respekt for sitt privatliv. Som forelder skal man blant annet sikre barnets privatliv og være til stede ved barnets opplevelser og bragder. I den digitale verden vi nå befinner oss i, er mobilen og andre digitale verktøy lett tilgjengelige medium, som stort sett er med oss overalt. Dette gjør det særlig lett for foreldre å fange opp barnets opplevelser, inntrykk og følelser. Med de digitale verktøy og tjenester som tilbys på nett, kan foreldrene sette barnet i en sårbar posisjon og utfordre barnets personvern, blant annet gjennom eksponering i sosiale medier. Til tross for foreldrenes bestemmelsesrett, kan hensynet til barnets privatliv begrense foreldreansvaret. Dette skyldes trinnhøyden på de ulike rettighetene. Derimot kan foreldrenes ytringsfrihet etter Grl. § 100 prioriteres over barnets rett til privatliv.⁵³ Problemstillingen vil bli drøftet nærmere i kapittel 4.

Barn er gjennom Grl. § 104 gitt et ytterligere vern og får frem barns særlige behov. Ved spørsmål som gjelder barnet selv, har barnet rett til å bli hørt og deres mening skal vektlegges i overensstemmelse med barnets alder og utvikling, jf. Grl. § 104 første ledd. I tillegg har barnet rett til vern om sin personlige integritet, jf. Grl. § 104 tredje ledd. Ved alle avgjørelser hvor barn blir berørt, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn, jf. Grl. § 104 andre ledd, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1.

Barnets beste er ikke et særlig konkret begrep. Begrepet er sammensatt og fleksibelt, og gir anvisning på en konkret og individuell vurdering i hver enkelt sak.⁵⁴ Prinsippet vil til enhver tid variere ut ifra ulike momenter, blant annet barnets identitet, herunder personlige forhold, kultur og religion, familiemiljø og sikkerhet.⁵⁵ Det må derfor foretas en konkret vurdering ut i fra de ulike situasjonene og behovene som barnet kan ha.⁵⁶

⁵³ Lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) § 3 gjør også unntak fra privatlivsvernet for ytringer som har journalistiske formål.

⁵⁴ Jf. Kirsten Sandberg, *Barnets beste i lovgivningen*, Betenkning til Barnevoldsutvalget 21. desember 2016 s. 10 pkt. 2.1.4, hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/3.-barnets-beste-i-lovgivningen-kirsten-sandberg.pdf> (lest 23. august 2019). Betenkningen er også publisert som et digitalt vedlegg til NOU 2017: 12.

⁵⁵ Jf. FNs konvensjon om barns rettigheter, Generell kommentar nr. 14 (2013) om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn (art. 3, para. 1) 29. mai 2013, CRC/C/GC14 avsnitt 55-74.

⁵⁶ Jf. Sandberg (2016) s. 10 pkt. 2.1.4.

Begrepet «barnets beste» er dynamisk.⁵⁷ Dette skyldes forhold som stadig er i utvikling – ny kunnskap om barn kan forekomme frem i tid.⁵⁸ Da barnekonvensjonen ble vedtatt, var samfunnet i liten eller ingen grad preget av digitale tjenester. Avhandlingens problemstilling var derfor ikke aktuell da barnekonvensjonen ble vedtatt. Prinsippet gir derfor ikke klare føringer for den type problemstilling avhandlingen står overfor. Derimot utvikles det stadige ny kunnskap, og det er derfor viktig at prinsippet moderniseres etter samfunnsbehovene. Etersom barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i enhver avgjørelse hvor barn blir berørt, kan hensynet begrense foreldres adgang til å publisere personopplysninger om egne barn på sosiale medier.

2.4 Alminnelig lovgivning som setter grenser for eksponering av egne barn i sosiale medier

Også annen lovgivning kan sette grenser for foreldres adgang til å offentliggjøre personlige opplysninger om egne barn i sosiale medier, i kraft av foreldreansvaret etter bl. § 30. Den enkeltes rett til personvern er i egne lover og bestemmelser søkt ivaretatt. Disse bygger på personvern hensynet og har en særlig tilknytning til retten til privatliv i Grl. § 102 og særskilt for barn i Grl. § 104.⁵⁹ Det er særlig personopplysningsloven og åndsverkloven § 104⁶⁰ som i noen grad gjør seg gjeldende i avhandlingen.

Personopplysningsloven regulerer den generelle adgangen til å behandle personopplysninger. Loven og forordningen gjelder i hovedsak ikke «ved behandling av personopplysninger som utføres av en fysisk person som ledd i rent personlige eller familiemessige aktiviteter», jf. personopplysningsloven § 2 andre ledd bokstav a. Rekkevidden av dette unntaket er uklar når det gjelder sosiale medier.⁶¹ Temaet har vært oppe for domstolen,⁶² men verken lovgiver eller domstolen har kommet med en fast veiledning på området. Det er derfor usikkert om loven

⁵⁷ Jf. Sandberg (2016) s. 10 pkt. 2.1.4.

⁵⁸ *ibid.*

⁵⁹ Jf. Dokument 16 (2011–2012) s. 177, pkt. 30.6.6.2.

⁶⁰ Lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven – åvl.)

⁶¹ Jf. NOU 2019: 10 s. 50.

⁶² Se dom av 14. februar 2019 [C3], *Sergejs Buivids v. Datu valsts inspekcija*, C-345/17, EU:C:2019:122, som slår fast at «[...] deling av en video på en nettside der brukere kan sende, se og dele videoer (youtube.com), uten tilgangsbegrensning, faller under forordningens anvendelsesområde og ikke kan karakteriseres som behandling som et ledd i rent personlige eller familiemessige aktiviteter.», jf. NOU 2019: 10 s. 50 fotnote 9.

kan begrense foreldreansvaret. Personopplysningsloven vil derfor få begrenset betydning for avhandlingens problemstilling.

Det finnes særlig vern for eksponering av bilder. Åndsverkloven § 104 gir vern om retten til eget bilde. Hovedregelen etter åvl. § 104 er at fotografi som avbilder en person, ikke kan gjengis eller vises offentlig «uten samtykke fra den avbildede».⁶³ Når foreldre ønsker å publisere bilder av egne barn, må de ut i fra ordlyden ha samtykke fra det avbildede barnet. Ordlyden i åvl. § 104 begrenses dermed foreldres adgang til å publisere personlig informasjon om egne barn på sosiale medier.

Vernet gjelder derimot ikke der hensynet til ytringsfriheten gjør seg gjeldende.⁶⁴ Fra utgangspunktet om samtykket etter åvl. § 104 første ledd, er det gjort flere viktige unntak. Åvl. § 104 første ledd bokstav a–c gjør unntak for bilder som har «aktuell og allmenn interesse», bilder der «personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet» og bilder som gjengir «forsamlinger, folketog i friluft eller forhold eller hendelser som har allmenn interesse». Dette kan for eksempel være tilfeller hvor barn er tilskuere ved en håndballkamp og det blir publisert bilder av dem på avisens nettside. På grunn av disse unntakene fra kravet om samtykke, får bestemmelsen ikke betydning ellers i oppgaven.

2.5 Om utøving av foreldres ansvar i barnets interesser og behov

Bl. § 30 første ledd siste punktum inneholder vilkår som setter grenser for utøvelsen av foreldreansvaret. Det følger av bl. § 30 første ledd siste punktum at foreldreansvaret skal «utøvast ut frå barnet sine interesser og behov.» Ordlyden «utøvast ut frå barnet sine interesser og behov» taler for at barnets interesser skal være styrende ved avgjørelser. Dette betyr at foreldre ikke kan treffe avgjørelser om eksponering utelukkende av hensyn til egne interesser. Om barnets interesser alltid skal være avgjørende i henhold til bestemmelsen, dersom også foreldrene kan ha noen egeninteresser, gir ordlyden ingen klare svar på. Av forarbeidene følger det derimot at hensynet til barnet skal være det primære, men ikke det

⁶³ Begrepet «fotografi» omfatter også bilder som blir laget «på ein måte som likjest fotografering», jf. Lov 17. juni 1960 om rett til fotografi § 1 (opphevet), og Rt. 1995 s. 1948 på side 1953. Video er også å regne som «fotografi», jf. Rt. 1995 s. 1948 på side 1953.

⁶⁴ Jf. Prop. 104 L (2016–2017) side 304.

eneste.⁶⁵ Lovgiver presiserer at foreldreansvaret ikke er gitt for at foreldrenes personlige interesser skal ha prioritet, men for at barnets interesser skal vektlegges i ulike situasjoner.⁶⁶ Videre legger forarbeidene vekt på at foreldre likevel ikke skal legge barnets ønsker til grunn i enhver situasjon. Foreldrene må foreta en objektiv vurdering av hva som anses å gagne barnet og være til fordel for barnet på lengre sikt.⁶⁷ Hvilken rolle barnets egne meninger skal spille, drøftes nærmere i punkt 3.2.

Bl. § 30 første ledd siste punktum er altså gitt som en generell retningslinje, og ikke som et påbud, for de med foreldreansvar.⁶⁸ Familieforholdet ellers kan begrunne hvorfor barnets interesser og behov ikke skal være avgjørende i enhver situasjon. Det må tas hensyn til de øvrige familiemedlemmer – herunder søsken og foreldre – hvorav disse også på en rimelig måte skal få tilfredsstilt sine behov.⁶⁹ De enkelte interessene må dermed veies opp mot hverandre. Hvordan de motstridende interessene skal vektlegges, må avgjøres ut fra hvem beslutningen angår sterkest – barnet eller familien som helhet.⁷⁰ En viktig presisering fra lovgiver er at «[...] barna under oppveksten [må] ha en prioritet fremfor foreldrenes personlige interesser.»⁷¹

⁶⁵ Jf. NOU 1977: 35 s. 46.

⁶⁶ *ibid.*

⁶⁷ *ibid.* s. 123.

⁶⁸ Jf. Backer (2008) s. 274.

⁶⁹ Jf. NOU 1977: 35 s. 46.

⁷⁰ *ibid.*

⁷¹ *ibid.*

3 Barnets rett til å bli hørt

3.1 Innledning

Kunnskapen til barnet stiger i takt med alderen. De får økt kunnskap – både om sitt eget liv og personlighet – og om hvordan samfunnet forøvrig fungerer. Barn vil med tiden få bedre forståelse og klarere stemme i forhold til sin egen identitet og andre personlige forhold. De vil etter hvert bestemme hvem de ønsker å leke med og hva de skal ha på seg av klær. Selv om et barn ikke nødvendigvis har en klar forståelse av hva offentliggjøring av personlig informasjon innebærer, kan deres holdning til andre ting ha indirekte betydning for hva de mener om å bli eksponert. Som nevnt i punkt 1.2.4 kan personopplysninger også være bilder, film og lydopptak hvis vedkommende kan gjenkjennes. Om barnet snur seg, setter frem en hånd eller sier klart ifra at de ikke ønsker å bli filmet eller tatt bilde av, kan barnet indirekte gi uttrykk for at de heller ikke ønsker å bli eksponert.

Det er i barnelova fastsatt at foreldreansvaret må utøves ut fra grensene i barnets med- og selvbestemmelsesrett, jf. bl. §§ 31–33. Barnets med- og selvbestemmelsesrett handler både om å samtykke og nekte handlinger – herunder publisering. I tillegg fremhever GrL § 104 og barnekonvensjonen art. 12 at barnet har rett til å bli hørt, og deres mening skal vektlegges ved forhold som berører barnet.⁷² Barnekonvensjonens artikkel 12 nr. 1 gir et generelt vern til barn som er i stand til å gjøre opp sine egne meninger. Etter barnekonvensjonens artikkel 12 nr. 1 har barnet rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører barnet. I tillegg skal barnets synspunkter tillegges «behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet», jf. art. 12 nr. 1. Videre fastslår artikkelens nr. 2 at barnet skal gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett. Barnet har på ingen måter en plikt til å uttale seg, men derimot en rett til å bli hørt med sine synspunkter før det fattes en avgjørelse.

I situasjoner som denne oppgaven tar for seg, handler dette om at foreldrene må ta barnet med på råd når de vil publisere opplysninger om barnet. Dette forutsetter at barnet er modent nok til å rådføres med. Et særlig spørsmål ved den videre fremstillingen blir i hvilken grad barnets rett til å bli hørt begrenser foreldrenes adgang til å offentliggjøre personlig informasjon om

⁷² Se punkt 2.3 for nærmere innhold i Grunnloven § 104.

barnet i sosiale medier. De sentrale emnene i kapittelet tar for seg innholdet i barnets med- og selvbestemmelsesrett, i tillegg til barnets nektelseskompetanse. Barnets medbestemmelsesrett blir behandlet i punkt 3.2. Under temaet gis det en nærmere oversikt for når barnet er i stand til å danne egne meninger og hvilken vekt barnets mening skal tillegges. Barnets selvbestemmelsesrett behandles videre i punkt 3.3. I tillegg behandles spørsmålet om barnet har beslutningskompetanse før myndighetsalderen, og eventuelt i hvilken alder, i situasjoner hvor foreldrene ønsker å offentliggjøre informasjon om barnet. Til slutt behandles barnets nektelseskompetanse i punkt 3.4.

3.2 Barnets medbestemmelsesrett

Barnets medbestemmelsesrett er nærmere presisert i barnelova § 31. Bestemmelsen ble i 2003 endret, slik at den i større grad skulle samsvare med ordlyden i barnekonvensjonen artikkel 12. Dette førte imidlertid ikke til en realitetsendring og bestemmelsen opprettholdt sitt nærmere innhold.⁷³

Medbestemmelsesretten innebærer etter bl. § 31 første ledd at foreldrene skal vektlegge barnets mening. Foreldrene skal, etter første ledd, høre på barnets meninger etter hvert som barnet er i stand til å danne egne synspunkter som vedgår dem selv.⁷⁴ Foreldrenes plikt til å høre på barnet gjelder kun ved «personlege forhold», jf. barnelova § 31 første ledd første punktum. Dette har sammenheng med foreldrenes bestemmelsesrett etter § 30 for avgjørelser om personlige forhold.⁷⁵

Foreldrene skal i vurderingen av om barnet skal få si sin mening ved publisering, legge vekt på barnets alder og modenhet, jf. første ledd andre punktum. Forarbeidene oppstiller i tillegg andre momenter som kan tas med i vurderingen av om barnet skal bli hørt, blant annet «[...] hva slags spørsmål det gjelder, og om barnet forstår rekkevidden av det, hvor fast det er i sin oppfatning og bakgrunnen for det syn det har».⁷⁶ Det er vanskelig å si noe om i hvor stor grad foreldrene skal vektlegge barnets mening ved offentliggjøring av informasjon. Avveiningen beror på omstendighetene og foreldrenes skjønn.⁷⁷ Det er likevel viktig å presisere at et krav

⁷³ Jf. Ot.prp. nr. 29 (2002–2003) s. 81.

⁷⁴ Se også barnekonvensjonens art. 12.

⁷⁵ Jf. Bendiksen og Haugli (2018) s. 86.

⁷⁶ Jf. NOU 1977: 35 s. 124.

⁷⁷ *ibid.*

på å bli hørt, ikke er et krav på å få medhold.⁷⁸ Dessverre er det ikke lett å sjekke eller etterprøve hvorvidt foreldrene tar hensyn til barnets mening ved offentliggjøring av personlig informasjon.⁷⁹

Det følger av bl. § 31 andre ledd at barn som er fylt sju år skal få informasjon og mulighet til å si sin mening før det blir tatt avgjørelse om personlige forhold. Dette gjelder også yngre barn som er i stand til å danne egne synspunkt, jf. andre ledd. Det er på det rene at foreldre med barn på omkring sju år skal gi tilstrekkelig informasjon om offentliggjøringen, slik at barnet kan danne seg en mening i saken.⁸⁰ Videre fastslår også andre ledd at barnets mening skal bli vektlagt etter alder og modenhet. Når barnet er fylt 12 år, skal det derimot legges stor vekt på hva barnet mener i forhold til eksponering i sosiale medier, jf. andre ledd siste punktum.

Bl. § 31 har tilnærmet likt innhold som FNs barnekonvensjon artikkel 12, som følge av inkorporasjonen i norsk rett. På vegne av medlemslandene har barnekomiteen utarbeidet generelle kommentarer om forståelsen av FNs barnekonvensjon artikkel 12. I disse uttalelsene konkretiseres blant annet betydningen av at barnets synspunkter skal tillegges vekt «[...] i samsvar med barnets alder og modenhet».⁸¹ I uttalelsen presiserer barnekomiteen at barnets alder alene ikke er avgjørende for hvilken betydning dets synspunkter skal tillegges. Dette begrunnes i at barns evne til å forstå ikke bare er en funksjon av deres biologiske alder.⁸² Barnekomiteen viser til at det gjennom forskning har vist seg at «[...] opplysning, erfaring, miljø, sosiale og kulturelle forventninger og graden av støtte og veiledning også bidrar til å utvikle et barns evne til å danne seg egne synspunkter.»⁸³ Å gjøre barnets synspunkter til gjenstand for vurdering, er derfor viktig i hvert enkelt tilfelle.⁸⁴

Videre har barnekonvensjonen gitt generelle kommentarer om forståelsen av modenhet:

⁷⁸ Jf. NOU 1977: 35 s. 46.

⁷⁹ Jf. Bendiksen og Haugli (2018) s. 86.

⁸⁰ Tidligere inneholdt loven en absolutt aldersgrense på både 7 og 12 år. Etter lovendringen i 2014, ble alderen på barnet endret i bestemmelsen. Departementet viste til forskning om at barn kunne danne seg synspunkter fra ung alder, selv om de kanskje ikke var i stand til å uttrykke dem i ord. Se nærmere Prop. 85 L (2012–2013) s. 38, med henvisning til FNs konvensjon om barns rettigheter, Generell kommentar nr. 12 (2009) om barnets rett til å bli hørt, 20. juli 2009, CRC/C/GC/12 avsnitt 21.

⁸¹ Jf. FNs barnekomiteén Generell kommentar nr. 12 avsnitt 29 og NOU 2019: 10 s. 64.

⁸² Jf. FNs barnekomiteén Generell kommentar nr. 12 avsnitt 29.

⁸³ *ibid.*

⁸⁴ *ibid.*

«Modenhet refererer til en persons evne til å forstå og vurdere hvilke implikasjoner en sak har, og barnets modenhet må derfor tas med i betraktning når barnets individuelle kapasitet skal vurderes. Modenhet er vanskelig å definere. I forbindelse med artikkel 12 er det snakk om barnets evne til å gi uttrykk for sine synspunkter i en sak på en fornuftig og selvstendig måte. Det må også tas i betraktning hvilke følger saken kan få for barnet. Jo større virkning utfallet av saken har på barnets liv, desto mer relevant er en kompetent vurdering av barnets modenhet.»⁸⁵

Ettersom barns medbestemmelsesrett gjelder for personlige forhold, vil spørsmål som gjelder personopplysninger omfatte barns medbestemmelsesrett.⁸⁶ Foreldrene har derfor en plikt til å lytte og vektlegge barnets meninger i tilfeller hvor det er aktuelt å publisere personopplysninger om barnet på sosiale medier. Hvor stor vekt barnets meninger skal tillegges ved slike tilfeller, er som nevnt opp til foreldrene å avgjøre i kraft av bestemmelsesretten. Hvor det er tale om mer sensitive opplysninger, vet som regel foreldrene best hva som er i barnets interesser og behov. Jo større inngrep i barnets privatliv, jo vanskeligere kan det være å overskue konsekvensene for barnet.

Dersom sensitiviteten i opplysningene er svært høy, må foreldrene være påpasselige på at barnet er tilstrekkelig kompetent til å vurdere utfallet i saken. Om barnet ikke er tilstrekkelig kompetent til å vurdere på en fornuftig og selvstendig måte, bør foreldre i mindre grad vektlegge barnets meninger. Ofte har yngre barn mindre forståelse for hvilke konsekvenser en offentliggjøring av personlig informasjon i sosiale medier kan gi. Dermed bør ikke foreldrene ta alt for mye hensyn til barnets meninger, når de selv har den største forståelsen rundt temaet. Dersom barnet nekter å la seg offentliggjøre, stiller saken seg noe annerledes. Barnets nektelseskompetanse behandles nærmere under punkt 3.4.

3.3 Barnets selvbestemmelsesrett

3.3.1 Innhold

Barns selvbestemmelsesrett er enda et innhugg i foreldres bestemmelsesrett. I motsetning til barns medbestemmelsesrett, hvor barnets mening skal vektlegges, dreier det seg her om

⁸⁵ Jf. FNs barnekomitéen Generell kommentar nr. 12 avsnitt 30.

⁸⁶ Jf. NOU 2019: 10 s. 64 punkt 6.3.3.

tilfeller hvor barnet selv kan bestemme. Barnet skal selv få treffe avgjørelser som omhandler seg selv.⁸⁷ Barnelova § 33 pålegger foreldrene å gi barnet stadig større selvbestemmelsesrett med alder og frem til barnet er myndig. Ordlyden i bestemmelsen tilsier at barnets selvbestemmelsesrett skal utvikles gradvis i takt med alder og modenhet. Dette er også lagt til grunn av Åpenhetsutvalget.⁸⁸ Barn i det yngre alderssjiktet kan naturligvis ikke bestemme selv i situasjoner hvor foreldrene ønsker å offentliggjøre informasjon om dem på sosiale medier. De har ikke tilstrekkelige forutsetninger for å kunne vurdere konsekvensene av eksponeringen i slike situasjoner. Barn i det øvre alderssjiktet har derimot større forutsetninger for å ta stilling til egne valgt ved offentliggjøring av personopplysninger. Dette behandles nærmere i punkt 3.3.2.

Selvbestemmelsesretten må ses i sammenheng med barnets medbestemmelsesrett. Ved barnets selvbestemmelsesrett forutsettes det at barnet kan ivareta egne interesser på en forsvarlig måte ut fra barnets alder og modenhet.⁸⁹ Til tross for bestemmelsens vaghet, opprettholdt departementet bestemmelsen for å ivareta det viktige prinsippet om at barn gradvis skal få treffe beslutninger på vegne av seg selv og utvikle seg til å bli enda mer selvstendig.⁹⁰

Selv om barnet er gitt en selvbestemmelsesrett, skal foreldrene foreta en forsvarlig vurdering av hvilke avgjørelser barnet selv skal treffe.⁹¹ Barnet kan dermed ikke i enhver situasjon ta beslutninger om offentliggjøring. Foreldrene bør også her vurdere barnets selvbestemmelsesrett ut fra graden av sensitivitet i informasjonen. Ved mange tilfeller er foreldrene best egnet til å ta beslutninger som er i barnets interesser og behov – også ved eksponering av barn. Det kan foreligge tilfeller hvor foreldre har legitim grunn til å offentliggjøre svært sensitiv informasjon om barnet på sosiale medier. Dette vurderes nærmere i kapittel 4. Hensynet til barnets privatliv taler derimot for at barnet i større grad bør få ta beslutninger som omhandler eget liv, og dermed begrense foreldreansvaret. Jo mer sensitiv informasjonen som skal offentligjøres, jo større selvbestemmelsesrett bør barnet ha – ut fra modenhet og alder. I tillegg vil barnets nektelseskompetanse tale for at barnet bør ta

⁸⁷ Jf. Holgersen (2008) s. 296.

⁸⁸ Jf. NOU 2019: 10 s. 64.

⁸⁹ Jf. NOU 1977: 35 s. 124.

⁹⁰ Jf. Ot.prp. nr. 62 (1979–1980) s. 20.

⁹¹ Jf. Holgersen (2008) s. 297.

avgjørelsen i de tilfellene de ikke ønsker å bli offentliggjort. Dette behandles nærmere under punkt 3.4.

3.3.2 Kan barnet ha beslutningskompetanse før myndighetsalderen?

Et spørsmål som gjør seg gjeldende, er om barnet kan ha beslutningskompetanse før myndighetsalderen, ved offentliggjøring av personopplysninger, og dermed begrense foreldrenes adgang til å eksponere barnet i sosiale medier i kraft av foreldreansvaret. Et oppfølgingsspørsmål blir eventuelt i hvilken alder barnet kan få beslutningskompetanse og bestemme på vegne av seg selv.

I dag opererer personopplysningsloven § 5 med en aldersgrense på 13 år for samtykke ved informasjonssamfunnstjenester.⁹² Det vil si at barn i denne alderen kan på vegne av seg selv samtykke til en tjeneste på sosiale medier hvor aldersgrensen er 13 år. Både Facebook, Snapchat og Instagram har en nedre aldersgrense på 13 år for å kunne benytte seg av deres tjenester. Den nedre aldersgrensen er bestemt av de sosiale tjenestene selv, men den er likevel i overensstemmelse med det norske regelverket. Det er dermed ikke nødvendig med samtykke fra sine foreldre for å benytte seg av disse sosiale tjenestene. Har en sosial tjeneste en lavere aldersgrense, må barnet derimot ha samtykke av en rettslig forelder.⁹³

Personvernforordningen art. 8 nr. 1 har derimot en aldersgrense på 16 år for barns samtykke i forbindelse med informasjonssamfunnstjenester.⁹⁴ Medlemsstatene er likevel gitt et visst spillerom, men aldersgrensen kan ikke settes lavere enn 13 år, jf. art. 8 nr. 1 siste punktum.

Det var en omfattende diskusjon om hvilken aldersgrense som skulle settes for norske borgere ved informasjonssamfunnstjenester.⁹⁵ Departementet kom likevel frem til at en aldersgrense på 13 år var det beste alternativet. De begrunnet sitt valg av hensynet til barnets selvbestemmelsesrett, og pekte på at det ville opprettholde praksisen som var opparbeidet.⁹⁶ Datatilsynet hadde på tidspunktet utarbeidet en regel om at barn på 13 år selv kunne samtykke

⁹² For definisjon, se fotnotene til punkt 1.2.4.

⁹³ Jf. Prop. 47 L (2011–2012) s. 14–15 og Jon Wessel-Aas og Magnus Ødegaard, *Personvern: Publisering og behandling av personopplysninger*, 1. utgave, Gyldendal 2018 s. 279.

⁹⁴ Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) [PVF, GDPR].

⁹⁵ Se Prop. 56 LS (2017–2018) s. 97 følgende.

⁹⁶ *ibid.* s. 99.

til slike tjenester, herunder sosiale medier.⁹⁷ I tillegg vektla departementet at «[...] det kan virke mot sin hensikt å sette en aldersgrense som er kunstig høy sammenlignet med hvem som reelt sett benytter for eksempel sosiale medier, da dette kan spille inn på hvilke brukergrupper behandlingsansvarlige må tilpasse sine tjenester til».⁹⁸

Ettersom lovgiver har valgt den nedre aldersgrensen for hva personvernforordningen tillater, tyder det på at lovgiver har ment at barn på 13 år selv er i stand til å vurdere hvilke personlige opplysninger, i form av blant annet bilder, videoer og lydopptak, som bør deles på sosiale medier. Det kan virke som om lovgiver har vurdert det dithen at et barn på 13 år i en viss grad kan vurderer hvilken risiko som foreligger ved deling av personlig informasjon.

Personopplysningsloven gir derimot kun en pekepinn på når barn anses som kompetente til å delta i sosiale nettverk, hvor det *selv* kan dele personlige opplysninger. Den løser derimot ikke beslutningsspørsmålet avhandlingen her står overfor. Likevel kan man trekke paralleller til loven ved beslutningsspørsmålet. Ved å trekke paralleller til loven, kan det tyde på at barn på 13 år og eldre er i stand til å vurdere hvilke personopplysninger om seg selv de ønsker at foreldre skal publisere på sosiale medier gjennom sin selvbestemmelsesrett.

I dag praktiserer Datatilsynet personvernrettslig myndighetsalder på 15 år.⁹⁹ I en sak fra Personvernemnda som omhandlet innsyn i en skoles aktivitetslogg fremmet av en foresatt, ble det lagt til grunn at foreldrene ikke har innsynsrett i barnets personopplysninger etter fylte 15 år.¹⁰⁰ Datatilsynet la i avgjørelsen vekt på at barn ved fylte 15 år opparbeider seg mange lovbestemte rettigheter. 15-årsgrensen ble videre begrunnet av at barn normalt er såpass reflekterte at de i stor grad kan ivareta egne rettslige interesser.

På noen områder er barn myndige ved 15-årsalderen. Etter bl. § 32 har barn i denne alderen rett til å velge utdanning og melde seg inn i foreninger. Ved å trekke paralleller til bestemmelsen og avgjørelsen over, ser vi at både lovgiver og Personvernemnda har ment at 15-åring er kapable til å fatte kompetente valg ved spørsmål om behandling av personopplysninger. Det samme legger Datatilsynet til grunn. Dette trekker i retning av at foreldre med barn i alderen 15 år og oppover, ikke bare skal forhøre seg med barnet ved

⁹⁷ Se Prop. 56 LS (2017–2018) s. 99.

⁹⁸ *ibid.*

⁹⁹ Jf. NOU 2019: 10 s. 227 fotnote nummer 29.

¹⁰⁰ Se PVN-2015-03 Innsyn i skoles aktivitetslogg, Personvernemndas avgjørelse av 24. juni 2015 (Eva I E Jarbekk, Arve Føyen, Ørnulf Rasmussen, Nina Melsom, Anne Forus, Ann R Sætnan, Gisle Hannemyr), Datatilsynets referanse: 14/00232-13/AJH.

publiseringen av personlig informasjon i sosiale medier – barnets mening bør også være avgjørende. På bakgrunn av dette kan det se ut til at barn har oppnådd personvernrettslig beslutningskompetanse ved fylte 15 år.

Likevel kan ikke 15-årsgrensen for personvernrettslig myndighetsalder anses som absolutt. Den bør derimot anses som en veiledende aldersgrense som i utgangspunktet bør respekteres av foreldrene.¹⁰¹ Gjelder det publisering av sensitive personopplysninger, må foreldre gi sitt samtykke om barnet er under 18 år.¹⁰² Denne grensen må antas også å gjelde ved deling av sensitive opplysninger på sosiale medier. Foreldrenes bestemmelsesrett vil fortsatt være tilstede etter at barnet har fylt 15 år.

Ettersom det ikke foreligger en absolutt personvernrettslig beslutningsalder, må enhver situasjon vurderes konkret. Barns selvbestemmelsesrett må til enhver tid vurderes opp mot foreldrenes bestemmelsesrett. I noen tilfeller vil barnets selvbestemmelsesrett prioriteres fremfor foreldrenes ønsker og bestemmelsesrett, mens det i andre tilfeller vil være motsatt vektlegging.

3.4 Barnets nektelseskompetanse

Barnelova § 33 gir barnet større selvbestemmelsesrett i takt med alderen. Det har lenge vært antatt blant teoretikerne at bestemmelsen ikke utelukker at barn kan ha større nektelseskompetanse enn samtykkekompetanse.¹⁰³ Åpenhetsutvalget har nå lagt til grunn at dersom «barnet har selvbestemmelsesrett og er kompetent til å samtykke, er det også kompetent til å nekte å samtykke.»¹⁰⁴

Ved offentliggjøring av personlig informasjon påpeker Åpenhetsutvalget at nektelseskompetansen ofte inntreffer ved tidligere alder enn samtykkekompetansen.¹⁰⁵ Åpenhetsutvalget begrunner dette i at det kreves mindre grad av modenhet hos barnet.¹⁰⁶ Barn har bedre forståelse av hva de ikke ønsker at skal publiseres, enn hvilke konsekvenser deres

¹⁰¹ Jf. Grønvold og Hendis (2014) s. 83.

¹⁰² Jf. <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/samtykkje-fra-mindrearige/> (lest 11. november 2019).

¹⁰³ Inge Lorange Backer har i sin bok *Barneloven Kommentartutgave*, 2. utgave s. 306 gitt uttrykk for dette synspunktet. Det samme synspunktet kan det se ut til at også Lucy Smith deler i sin artikkel «Om barns personvern» utgitt i *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*.

¹⁰⁴ Jf. NOU 2019: 10 s. 66, pkt. 6.3.5.

¹⁰⁵ *ibid.*

¹⁰⁶ *ibid.*

samtykke kan ha for fremtiden, spesielt ved publisering av personopplysninger.¹⁰⁷ Følgelig er det større konsekvenser og risiko knyttet til å samtykke enn å nekte publisering av personopplysninger.¹⁰⁸ Nektelseskompetanse hos barnet må derfor vurderes ut fra modenhet og utvikling hos barnet.¹⁰⁹

Da barnets samtykkekompetanse normalt inntreffer ved 15-års alderen, er det klart at nektelseskompetansen må inntreffe tidligere enn dette.¹¹⁰ Selv barn under seks år kan ha meninger om de ønsker å bli fotografert og om bildene skal publiseres på nett.¹¹¹ Barnets nektelseskompetanse bør derfor respekteres og vurderes basert på dets alder og modenhet. Barnets nektelseskompetanse vil dermed kunne begrense foreldrenes adgang til å publisere personlig informasjon om barnet i sosiale medier.

¹⁰⁷ Jf. NOU 2019: 10 s. 66, pkt. 6.3.5.

¹⁰⁸ *ibid.*

¹⁰⁹ *ibid.*

¹¹⁰ *ibid.*

¹¹¹ *ibid.*

4 Konkret avveining av personvern og ytringsfrihet

4.1 To ulike konfliktsituasjoner

Ytringsfriheten og retten til privatliv – herunder personvern – er to grunnleggende menneskerettigheter som står sterkt på hver sin måte. Foreldre har rett til å ytre seg i kraft av ytringsfriheten etter Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 og barn har rett til personvern etter Grunnloven § 104, jf. § 102 og EMK artikkel 8.

Konfliktene mellom rettighetene kan komme til syne på to ulike måter i den aktuelle konteksten. Dette innebærer at det også vil være to ulike typer avveininger som må foretas. I den første konfliktsituasjonen er både privatlivsinteressene og interessene i ytringsfriheten knyttet til barnet. I denne situasjonen må det foretas en avveining av barnets interesser og behov for privatlivsvern mot barnets interesser i ytringsfriheten som foreldrene kan utøve på vegne av barnet. Et spørsmål som gjør seg gjeldende i avveiningen er om barnet kan ha interesser i eksponeringen gjort av foreldrene og som dermed kan begrunne inngrepet som gjøres i privatlivet. I så fall vil foreldreansvaret i barnelova kunne tjene som rettsgrunnlag for inngrepet i barnets privatliv.

I den andre konfliktsituasjonen hviler interessene i ytringsfriheten på foreldrene. Her må det foretas en avveining av barnets interesser og behov i privatliv mot foreldres egeninteresse i ytringsfrihet. Spørsmålet som gjør seg gjeldende er om foreldrenes egeninteresse i eksponering av eget liv kan begrunne inngrep i barnets privatliv. Her vil ytringsfriheten til foreldrene eventuelt være rettsgrunnlaget som begrunner inngrepet i barnets rett til privatliv.

Noen utgangspunkter vil være sentrale i begge avveiningene som drøftes nærmere i punkt 4.2 og 4.3. Inngrep i retten til privatliv krever tilstrekkelig hjemmel, det må forfølge et legitimt formål og være forholdsmessig.¹¹² Ettersom offentliggjøring av personopplysninger er et inngrep i retten til privatliv, må inngrepet tjene et legitimt formål og være nødvendig i et demokratisk samfunn.¹¹³ I vurderingen av om inngrepet er nødvendig, foretas det en forholdsmessighetsvurdering av inngrepet og formålet. Dersom inngrepet kunne vært gjort

¹¹² Jf. Rt. 2014 s. 1105 avsnitt 28.

¹¹³ Se Aall (2018) s. 151 følgende.

med mindre inngripende virkemidler, vil EMD ofte ikke akseptere inngrepet.¹¹⁴ Forholdsmessighetsvurderingen må altså «[...] ha for øye balansen mellom de beskyttede individuelle interessene på den ene siden og de legitime samfunnsbehovene som begrunner tiltaket på den andre.», jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 60. Ved ytringsfriheten kreves det også hjemmel for å kunne begrense rettighetene, og det må være særlige tungtveiende hensyn som gjør seg gjeldende for å gjøre inngrep i ytringsfriheten, jf. Grl. § 100 andre ledd andre punktum.

Rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen har de senere årene fått større betydning ved avveiningen av menneskerettighetsbestemmelsene.¹¹⁵ Som Høyesterett har påpekt, knytter rettspraksisen fra EMD seg «[...] i hovudsak [knytt] til om pressa har gått for langt i å omtala private forhold som ikkje har ålmann interesse» ved avveiningen av retten til privatliv og retten til ytringsfrihet.¹¹⁶ Av interesse er storkammerdommene *Axel Springer AG mot Tyskland* og *Von Hannover mot Tyskland nr. 2* hvor EMD nevner en rekke momenter som kan være av betydning ved avveiningen.¹¹⁷ Momentene EMD vurderer i sakene er:¹¹⁸

- Contribution to a debate of general interest
- How well known is the person concerned and what is the subject of the report?
- Prior conduct of the person concerned
- Content, form and consequences of the publication
- Method of obtaining the information and its veracity/ Circumstances in which the photos were taken
- Severity of the sanction imposed¹¹⁹

¹¹⁴ Se Aall (2018) s. 151 følgende.

¹¹⁵ Jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 148.

¹¹⁶ Jf. HR-2019-2038-A avsnitt 29.

¹¹⁷ *Axel Springer AG v. Germany* [GC], ECHR:2012:0207JUD003995408 og *Von Hannover v. Germany (No.2)* [GC], ECHR:2012:0207JUD004066008.

¹¹⁸ *Axel Springer AG mot Tyskland* avsnitt 89–95 og *Von Hannover mot Tyskland nr. 2* avsnitt 108–113.

¹¹⁹ Dette momentet er kun listet opp i *Axel Springer AG mot Tyskland* på grunn av saksforholdet.

At mange av disse momentene skal være styrende, er også lagt til grunn av Høyesterett.¹²⁰ Det må med andre ord foretas en helhetsvurdering av balansen mellom de motstående interessene.¹²¹

Dersom barn er involvert og barns interesser blir berørt, vil visse elementer gjøre seg mer gjeldende ved forholdsmessighetsvurderingen.¹²² Høyesterett har i Rt. 2015 s. 93 fremhevet at barnets beste etter barnekonvensjonen artikkel 3 og Grunnloven § 104 skal danne grunnlaget for vurderingen: «Barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt fram og stå i forgrunnen.»¹²³ Åpenhetsutvalget har på bakgrunn av dommen, lagt til grunn at det «[...] i en forholdsmessighetsvurdering der bare ett av alternativene er til barnets beste, påvirker barnets beste innslagspunktet i vurderingen slik at det må tilsvarende mer tungtveiende grunner til for å lande på et alternativ som ikke er til barnets beste.»¹²⁴ Foreldrene må derfor, i begge de nevnte konfliktsituasjonene over, foreta en proporsjonalitetsvurdering som begrunner inngrep i barnets privatvern.

4.2 Barnets interesser og behov

Et viktig vurderingstema for avhandlingen blir om – og eventuelt når – det kan være i «barnet sine interesser og behov» å bli eksponert av foreldre på sosiale medier, jf. bl. § 30 første ledd siste punktum.

Utgangspunktet for vurderingen er om barnet, ikke bare kan ha privatlivsinteresser, men om barnet også kan ha interesser i ytringsfriheten som foreldrene kan utøve på vegne av barnet. Det kan tenkes at offentliggjøring av opplysninger om egne barn i sosiale medier kan gi negative konsekvenser for barnet i fremtiden og derfor ikke være i barnets interesser og behov. Barnet blir lett tilgjengelig på grunn av det mulige store nedslagsfeltet som foreligger på sosiale medier. Dette kan føre til at barnet blir utsatt på mange ulike måter, blant annet gjennom mobbing, erting og trakassering. Ved deling av mer sensitive personopplysninger kan det også være fare for straffbare handlinger. Barn kan kanskje se på det som stas å se seg selv på sosiale medier, på samme måte som det tidligere var stas å se seg selv i fotoalbum og aviser. Men at personopplysninger om barnet blir offentliggjort, gir sjeldent barnet en fordel

¹²⁰ Se HR-2019-2038-A avsnitt 29.

¹²¹ Jf. Von Hannover mot Tyskland nr. 2 avsnitt 108.

¹²² Jf. NOU 2019: 10 s. 44, pkt. 4.4.2.1.

¹²³ Se Rt. 2015 s. 93 avsnitt 65.

¹²⁴ Jf. NOU 2019: 10 s. 44, pkt. 4.4.2.1.

og vil derfor neppe være i barnets interesser. Innholdet i offentliggjøringene er ofte private hendelser, og det er i svært få tilfeller nødvendig å offentliggjøre slik informasjon. Basert på de vurderingsmomentene som har vært vektlagt i rettspraksis er det nokså klart at vern om privatliv må gis prioritet i avveiningen.¹²⁵

Det kan likevel tenkes ekstraordinære situasjoner hvor deling av personopplysninger om egne barn i sosiale medier kan være i barnets interesser. Et eksempel som stadig blir mer vanlig, er eksponering av syke barn for å få hjelp fra det offentlige og støtte av andre medmennesker.

«Thea's verden»¹²⁶ er et godt eksempel på dette.¹²⁷ Thea ble i 2017, bare to år gammel, diagnostisert med Spinal Muskelatrofi (SMA) – en sjelden sykdom som skyldes at forhorncellene forsvinner.¹²⁸ Medisinen Spinraza ble i 2016 godkjent som legemiddel i USA og det var lenge spørsmål om legemidlet skulle godkjennes i Norge.¹²⁹

På grunn av den dyre prisen på hver dose, opprettet foreldrene til Thea Facebook-siden «Thea's verden» hvor de startet kronerulling for å få inn penger til å kjøpe legemiddelet. Som følge av kronerulling ble personopplysninger om Thea delt på Facebook slik at befolkningen fikk vite til hvem og hvorfor de gav penger. Det ble blant annet lagt ut navn og bilder av Thea på Facebook-siden, i tillegg til mer sensitive opplysninger. Etterhvert ble det stort fokus på barn med SMA i media. En rekke foreldre offentliggjorde personlig informasjon om egne barn – deriblant Thea – i håp om at staten skulle innføre legemiddelet.¹³⁰ Thea svært eksponert for omverdenen av sine egne foreldre, men offentliggjøringen av hennes personopplysninger ble i stor grad gjort ut fra hennes behov slik at hun kunne få bedre tilgang til behandling.

¹²⁵ Se vurderingsmomentene gitt av rettspraksis i punkt 4.1.

¹²⁶ Se nærmere <https://www.facebook.com/Theasverden/> (lest 17. november 2019).

¹²⁷ Et annet dagsaktuelt eksempel er «Story of Martinius» hvor foreldrene til Martinius har opprettet både en Facebook-profil og Instagram-bruker som omhandler sønnens liv i håp om å skaffe penger til øreoperasjon. Ved disse tjenestene offentliggjør foreldrene svært personlig informasjon om Martinius. Hans historie og personopplysninger har nådd helt frem til India. Se nærmere <https://www.nrk.no/telemark/familie-i-india-vil-hjelpe-martinius-uten-orer-1.14778170?fbclid=IwAR2K25O0z1zQIzTMWrow3P7ks1GKhpLp7cId7soJza2VjfS6sG8Xx4XkSzc> og https://www.facebook.com/pg/storyofmartinius/posts/?ref=page_internal (begge lest 9. desember 2019).

¹²⁸ Se nærmere <https://helsenorge.no/sykdom/sjeldne-diagnoser/nevromuskulare-sykdommer/spinal-muskelatrofi> (lest 16. november 2019).

¹²⁹ Se nærmere <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2017/10/23/sa-nei-til-a-betale-for-verdens-dyreste-medisin/> (lest 4. desember 2019).

¹³⁰ Les mer om saken på <https://www.dagbladet.no/nyheter/norske-myndigheter-mener-theas-2-medisin-er-for-dyr-na-gir-innsamlingsaksjon-familien-hap/68850060> og <https://www.vg.no/nyheter/i/OnrBp3/kan-bli-spinraza-ja-paa-mandag-slik-er-spillet-om-millionmedisinen> (lest 17. november 2019).

På grunn av det særlige fokuset rundt barn med SMA, godkjente den norske staten medisinen i Norge og gjorde den tilgjengelig for alle barn under 18 år.¹³¹ Uten innsamlingsaksjonen og offentliggjøringen i sosiale medier, kan det antas at det ville vært svært vanskelig for de berørte familiene å skaffe medisinen og få gjennomslag hos staten. Det verste utfallet for barna kunne vært død. Sammen skapte de samfunnsdebatt og med den kollektive innsatsen som ble gjort av foreldrene, kunne barna ha en oppvekst og et liv. I dette tilfellet kan det hevdes at offentliggjøring av personlige opplysninger var så sterkt i barnets egen interesse at privatlivsinteressene kunne settes til side.

Et annet eksempel hvor offentliggjøring av opplysninger om egne barn på sosiale medier kan være i barnets interesser og behov, er ved etterlysninger. Smith antar at sterke hensyn gjør seg gjeldende dersom offentliggjøring av barns opplysninger er gjort ved etterlysningssaker.¹³² Dette er jeg enig i. Et barn som er savnet kan objektivt sett ha interesse av å bli funnet – også hvis dette innebærer offentliggjøring av personopplysninger i sosiale medier. I slike tilfeller må det ligge innenfor foreldreansvaret å nedprioritere privatlivsvernet til barnet.

Som vi ser kan det ved ekstraordinære tilfeller være i barnets interesser og behov å bli eksponert av foreldre i sosiale medier. Ved disse ekstraordinære tilfellene kan det ligge innenfor foreldreansvaret å eksponere egne barn. Det ligger derimot ikke innenfor foreldreansvaret å eksponere egne barn på sosiale medier ved mer hverdagslige hendelser uten noe ekstraordinære formål.

4.3 Foreldres egeninteresse

Foreldre er også mennesker med egenverdier utover det å være forelder. Dette har lovgiver ved lovfesting av foreldreansvaret tatt høyde for. Ved avveining av barnets interesser og behov skal det også legges vekt på andre familiemedlemmers behov.¹³³ Foreldrene har som nevnt i punkt 4.1 rett til å ytre meninger om eget liv etter GrL § 100. Rekkevidden av foreldres adgang til å ytre seg om eget liv må likevel avveies mot barnets personvern.

¹³¹ Se nærmere <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2018/02/12/Sier-ja-til-Spinraza/> (lest 4. desember 2019). Etterhvert ble den absolutte aldersgrensen på 18 år opphevet, men medisinen er fortsatt forbeholdt barn i første omgang. Se nærmere <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2018/10/22/gar-bort-fra-absolutt-aldersgrense-for-spinraza/> (lest 4. desember 2019).

¹³² Se Smith (2011) s. 121.

¹³³ Jf. NOU 1977: 35 s. 46.

Spørsmålet er om – og eventuelt når – foreldrenes egeninteresse i eksponering av eget liv begrunner inngrep i barnets privatliv slik at foreldrenes ytringsfrihet må gis prioritet.

Høyesterett har som nevnt trukket grenser for når det er klart at foreldrenes rett til ytringsfrihet må vike for barnets rett til privatliv. Foreldrene kan ikke samtykke til offentliggjøring av personopplysninger om barnet dersom inngrepet er straffbart.¹³⁴ Det finnes likevel utallige måter å ytre informasjon om egne barn på. Ved forholdsmessighetsvurderingen vil momentene EMD har lagt til grunn være av betydning.¹³⁵

Et av vurderingsmomentene er om ytringen bidrar til debatt av allmenn interesse.¹³⁶ Sakens omstendigheter vil i stor grad være avgjørende ved en slik vurdering. At mange rent faktisk interesserer seg for opplysningene, er ikke tilstrekkelig.¹³⁷ Et utgangspunkt for vurderingen, er relevanskravet som gjør seg gjeldende.¹³⁸ Relevanskravet oppstiller et krav om at opplysningene må belyse eller ha relevans for et spørsmål av allmenn interesse.¹³⁹ Et eksempel kan være foreldre som deler informasjon og bilder av sine adoptivbarn for å skape debatt om prosessen rundt adopsjonen – både før og etter at barnet har blitt adoptert. Om foreldrene knytter personopplysningene til barnet opp til det aktuelle temaet som kan skape debatt, kan foreldres ytringsfrihet prioriteres over barnets personvern.

Et annet eksempel kan være Theas foreldre som fortsatt eksponerer Thea gjennom sosiale medier. Den videre eksponeringen av Thea kan føre til kunnskap om sykdommen og hvilken effekt medisinen kan ha på den enkelte. Med andre ord kan eksponeringen bidra til økt kunnskap hos allmennheten. Likevel kan barnets beste sette grenser ved foreldrenes ytringsfrihet dersom særlig sensitive opplysninger blir offentliggjort.¹⁴⁰

Et annet vurderingsmoment er hvor kjent personen er og hvilket tema ytringen tar for seg.¹⁴¹ Under dette vurderingsmomentet oppstilles det et skille mellom ytringer som omhandler privatpersoner og ytringer som omhandler personer som opptrer i offentligheten.¹⁴² EMD har

¹³⁴ Se punkt 1.3.2.

¹³⁵ Se punkt 4.1.

¹³⁶ Se Axel Springer AG mot Tyskland avsnitt 90.

¹³⁷ Jf. Von Hannover mot Tyskland nr. 2 avsnitt 109 og NOU 2019: 10 s. 45–46 pkt. 4.4.2.4.2.

¹³⁸ Se Rt. 2009 s. 265 avsnitt 55 (Memo) og Ellen Lexerød Hovlid, *Vern av privatlivets fred*, 1. utgave, Gyldendal Juridisk 2015, s. 208.

¹³⁹ Hovlid (2015) s. 207–208.

¹⁴⁰ Se HR-2019-2038-A avsnitt 31.

¹⁴¹ Se Axel Springer AG mot Tyskland avsnitt 91.

¹⁴² Jf. Rt. 2007 s. 687 avsnitt 72 (Big Brother) og Von Hannover mot Tyskland nr. 2 avsnitt 110.

videre lagt til grunn at ytringer må bidra til debatt i det demokratiske samfunnet.¹⁴³ Et eksempel kan være mamma- og pappabloggere som ønsker å fortelle om sine hektiske hverdager med barn. Disse er gjerne offentlige rollemodeller som bidrar til informasjonsmangfold i samfunnet.¹⁴⁴ Deres publikasjoner, med informasjon om egne barn, kan være et bidrag i debatten, men kun dersom foreldrene ikke retter fokuset mot detaljer om barnets privatliv. Ytringsfriheten kan med andre ord prioriteres dersom foreldrene offentliggjør informasjon om barnet gjennom fortellingen om livet med barn, istedenfor å rette fokuset på barnet som enkeltindivid.

Innhold, form og konsekvenser av publikasjonen er også avveiningsmomenter som må vektlegges i forholdsmessighetsvurderingen.¹⁴⁵ Det må tas hensyn til hvordan informasjonen publiseres og hvordan den fremstilles, samt omfanget av publikasjonen.¹⁴⁶ Åpenhetsutvalget har lagt til grunn at deling av saker på sosiale medier mest sannsynlig kan falle inn under vurderingsmomentet, «[...] fordi slik deling raskt kan nå en stor og ubestemt gruppe mennesker.»¹⁴⁷ Hvordan barnet blir fremstilt i sosiale medier og hvordan informasjonen om barnet blir publisert av foreldre, kan derfor ha betydningen ved avveiningen. Om en pappablogger deler et badebilde av sin 3 år gammel datter i badekaret uten klær, vil ytringsfriheten måtte vike for barnets rett til privatliv. Bildet vil sette datteren i en særlig sårbar posisjon da det i mer eller mindre grad vil være preget av nakenhet. Allmennheten har i slike situasjoner ingen legitim interesse av å se et nakent barn bade i et badekar. Slike bilder egner seg bedre i et fotoalbum hvor nedslagsfeltet er vesentlig mindre enn på en blogg og andre sosiale medier.

Også konteksten og situasjonen rundt offentliggjøringen av barnets informasjon gjort av foreldrene, er av betydning ved forholdsmessighetsvurderingen.¹⁴⁸ Følgelig må det tas hensyn til hvilke konsekvenser publikasjonen påfører barnet, og offentliggjøringens art og alvor.¹⁴⁹ Rettspraksis fra EMD legger til grunn at publisering av et bilde kan utgjøre et større inngrep

¹⁴³ Jf. *Von Hannover v. Germany* [J], ECHR:2004:0624JUD005932000 avsnitt 65.

¹⁴⁴ Se *Mosley v. the United Kingdom* [J], ECHR:2011:0510JUD004800908 avsnitt 131 hvor EMD uttaler at «The publication of news about such persons contributes to the variety of information available to the public and, although generally for the purposes of entertainment rather than education, undoubtedly benefits from the protection of Article 10.»

¹⁴⁵ Se *Axel Springer AG mot Tyskland* avsnitt 94.

¹⁴⁶ Se. *Von Hannover mot Tyskland* nr. 2 avsnitt 112.

¹⁴⁷ Jf. NOU 2019: 10 s. 46 punkt 4.4.2.4.5.

¹⁴⁸ Jf. *Von Hannover mot Tyskland* nr. 2 avsnitt 113.

¹⁴⁹ *ibid.*

enn en tekst hos privatperson.¹⁵⁰ Foreldrene bør derfor utvise større forsiktighet ved offentliggjøring av bilder enn en tekst som inneholder opplysninger om barnet. I situasjoner hvor barnet uttrykker sterke følelser, bør foreldre vise ekstra forsiktighet. At foreldre daglig publiserer mindre sensitive opplysninger om barnet, kan tilsynelatende virke uskyldig. Likevel kan mange mindre sensitive opplysninger bli store til sammen, og føre til konsekvenser for barnet senere i livet.

Hvor grenser skal trekkes, er imidlertid vanskelig. Det må kunne kreves at foreldrene ved proporsjonalitetsvurderingen gjør det som er mest skånsomt for barnet. Dette kan innebære at foreldrene i mindre grad offentliggjør nærbilder av egne barn og unngår å publisere personopplysninger hvor barnet viser sterke følelser o.l. Dersom foreldrene publiserer informasjon om egne barn på en skånsom måte, må de ved flere anledninger kunne dele informasjon uten at det krenker barnets privatliv. Likevel beror avveiningen på en helhetsvurdering av hvilke opplysningen som vil måtte tillates offentliggjort. Graden av sensitivitet vil i helhetsvurderingen være sentralt.

¹⁵⁰ Jf. Von Hannover mot Tyskland nr. 2 avsnitt 113.

5 Hvordan kan barnets rettsvern styrkes mot at foreldre publiserer personlig informasjon av dem i sosiale medier?

5.1 Innledning

I dag er rettssikkerheten rundt barns privatlivsvern mot å bli eksponert av foreldre lite avklart. Til tross for at foreldrene står barnet nærmest og foreldreansvaret pålegger dem å ta fornuftige avgjørelser på vegne av barnet, er det liten tvil om at foreldrene i mange tilfeller utfordrer barnets personvern gjennom eksponering på sosiale medier. Mange foreldre eksponerer egne barn, uten å ta tilstrekkelig hensyn til barnets interesser, behov og meninger. Dette er brudd på foreldreansvaret, som i mange tilfeller heller ikke kan begrunnes i ytringsfriheten. I dag er det stort sett bare grovt krenkende eksponeringer, som innebærer krenkelse av det strafferettslige vernet om privatlivets fred, i situasjoner der foreldre er fratatt foreldreansvaret, som blir forfulgt.¹⁵¹

I det følgende gis det forslag til hvordan barnets rettsvern kan styrkes mot de mer hverdagslige eksponeringene gjort av egne foreldre. I punkt 5.2 foretas det en nærmere vurdering av om det bør utformes en ny særregel – og eventuelt hvor. Punkt 5.3 inneholder forslag til andre lovgivningsalternativer. Til slutt, i punkt 5.4, gis det forslag til andre tiltak som kan formidle til foreldre hvilket rettsvern barn har.

5.2 Ny særregel?

Som følge av statens positive forpliktelser, kan det argumenteres for at det bør utformes en særregel som tar sikte på å beskytte barnets rettigheter i tilfeller hvor foreldre ønsker å publisere personlig informasjon om egne barn på sosiale medier. Bakgrunnen for dette er at omfanget av privatlivskrenkelser for barn er blitt så stort og det i praksis bare er de groveste tilfellene som blir forfulgt. Både forutsigbarheten og den preventive effekten en lovbestemmelse har taler for at en særregel bør vedtas. Hvis det i tillegg legges til grunn at foreldrene har ytringsfrihet, kreves det lovhjemmel for å gjøre inngrep i den. For å kunne

¹⁵¹ Se HR-2019-2038-A.

ramme de handlingene som ikke er så graverende, men som er ille nok, må det foreligge en lovhemmel. En særregel vil da være et alternativ som kan tydeliggjøre hva som ligger innenfor foreldreansvaret. Det vil si en særregel som setter ord på den avveiningen foreldre må gjøre for å kunne publisere personopplysninger om egne barn innenfor rammen av foreldreansvaret og eventuelt knytter reaksjonsmuligheter til denne.

Et spørsmål som i den forbindelse gjør seg gjeldende, er hvilken lov særregelen skal tilhøre. To mulige utgangspunkter kan være barnelova og straffeloven. Ved straffeloven er det utallige momenter som må vektlegges ved opprettelse av en lovbestemmelse. Straff skal være siste utvei, og skadefølgeprinsippet ligger til grunn for kriminalisering.¹⁵² I tillegg byr straffeloven på håndhevningsproblemer. Dette taler etter mitt syn for at en særregel må plasseres der den kommuniserer best til foreldrene og i størst mulig grad kan virke uten håndheving. Vurderingen videre blir dermed om det innenfor barnelova eller annen lovgivning bør vedtas en særregel som tar stilling til problemstillingen.

En lov som kommuniserer godt til foreldrene, er barnelova. Loven inneholder allerede en rekke bestemmelser som retter seg mot foreldre, og en særregel i barnelova vil derfor være et naturlig utgangspunkt. Ved å utforme en særregel, vil barnets personvern styrkes ytterligere og foreldre blir mer oppmerksomme på barnets rettigheter og hva de kan gjøre. En klar regel i barnelova vil skape mindre usikkerhet blant foreldrene. I tillegg vil en særregel bidra til et enklere utgangspunkt for rettsanvenderen. En særregel i barnelova vil heller ikke føre til problemer for barnet, ettersom loven ikke kan håndheves. Når foreldre blir straffet etter straffeloven, kan det skape utfordringer for barnet, både med tanke på økonomi og foreldrenes frihetsberøvelse. Dette er ikke heldig for barnet.

En særregel i barnelova bør inneholde klare rammer for hvilken adgang foreldrene har til å samtykke på vegne av barnet. En viss fleksibilitet må foreligge slik at hvert enkelt tilfelle kan vurderes konkret. Særregelen kan ikke bli for generell – det kan skape uforutsigbarhet og tvil. Et annet personvern fremmende tiltak kan være å lovfeste en nedre aldersgrense for når foreldre kan publisere personlig informasjon om egne barn. Denne kan enten være 7 år, på lik linje som barnets medbestemmelsesrett, 13 år i likhet med personopplysningsloven § 5 eller 15 år som Datatilsynet i dag praktiserer. I tillegg til forslagene over, bør loven presisere at foreldrene må foreta en proporsjonalitetsvurdering som begrunner deres inngrep i barnets

¹⁵² Se NOU 2002: 4 s. 19.

personvern. Presiseringen gjør foreldrene oppmerksomme på at de må foreta en vurdering av om offentliggjøringen er i samsvar med barnets interesser og om det er proporsjonalt i forhold til formålet.

Et alternativ kan også være å kreve et absolutt forbud mot publisering av bilder av barn i barnelova. Lucy Smith kan synes å være tilhenger av denne løsningen som en hovedregel og begrunner dette i skadevirkningene som kan påføres barnet ved offentliggjøring av informasjon.¹⁵³ Jeg er for så vidt enig i Smiths begrunnelse. Likevel fører ikke enhver publisering til skadevirkninger for barnet – snarere tvert om hvis vi ser tilbake på eksponeringen av Thea i punkt 4.2. Ved slike tilfeller er Smith enig i at et absolutt vern er for strengt. Det vil også stride mot foreldres ytringsfrihet å kreve et absolutt vern mot publisering av barn. Det vil begrense foreldres rett til å skape debatt, som i hovedsak blir gjort for å ivareta barnets interesser og behov. Et absolutt vern kan derfor oppleves rigid. Barns personvern bør absolutt ivaretas og gå foran i mange konflikter, men i noen tilfeller bør retten til familieliv og ytringsfriheten gå foran.

En helt annen løsning kan være å tilføre åndsverkloven § 104 ett ledd eller ett vilkår som tar sikte på det samme innholdet som over, selv om personvernbestemmelsen rent systematisk ikke hører hjemme i åndsverkloven.¹⁵⁴ Etter min mening vil likevel den beste løsningen være en særregel i barnelova. Loven appellerer i større grad til foreldrene enn hva åndsverkloven § 104 gjør.

5.3 Andre lovgivningsalternativer

Et alternativ er å gi Datatilsynet større rettslig adgang til å pålegge sletting. Den tidligere personopplysningsloven § 11 tredje ledd ivaretok barns personvern.¹⁵⁵ Bestemmelsen innebar både et forbud og en forpliktelse til å ta ekstra hensyn ved håndtering av barns personopplysninger.¹⁵⁶ Ved klare tilfeller av misbruk av barns personopplysninger, hadde Datatilsynet gjennom bestemmelsen kompetanse til å fatte vedtak og gi råd.¹⁵⁷

¹⁵³ Se Smith (2011) s. 120.

¹⁵⁴ Jf. Andreas Galtung, Norsk Lovkommentar: åndsverkloven § 104, note150, Rettsdata.no (lest 23. november 2019).

¹⁵⁵ Lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (opphevet).

¹⁵⁶ Jf. Prop. 47 L (2011–2012) s. 18.

¹⁵⁷ *ibid.*

I dag har Datatilsynet veldig begrenset hjemmel til å foreta slike handlinger. Departementet mener den nye personvernforordningen ikke åpner for en generell regel om behandling av barns personopplysninger på samme måte som den tidligere personopplysningsloven § 11 tredje ledd.¹⁵⁸ Det må i hvert enkelt tilfelle foretas en konkret vurdering av om Datatilsynet vil kunne gripe inn i en sak der foreldre på en uforsvarlig måte behandler barns opplysninger.¹⁵⁹ Dermed kan det se ut til at Datatilsynet ikke har hjemmel til å fjerne informasjon om barn av mer hverdagslig karakter på nett – kun ved svært grove tilfeller.

Barneombudet fremmet i et brev til Datatilsynet, et ønske om en klargjøring i hvilken myndighet Datatilsynet «[...] anser å ha overfor uforsvarlig behandling av personopplysninger om barn etter ny personopplysningslov, og i hvilke tilfeller av uforsvarlig behandling som vil kunne utløse reaksjoner fra Datatilsynet.»¹⁶⁰ Til dette svarte Datatilsynet at de ikke har ressurser til å prioritere en slik generell utredning som Barneombudet ber om, men dersom de får inn en klage som gjelder et konkret tilfelle, vil de ta spørsmålet opp til ny vurdering.¹⁶¹ Til tross for dette, åpner departementet for at det kan foretas endringer i dagens regler i vergemålsloven og barnelova om kompetanse til å samtykke til behandling av personopplysninger om barn, dersom vern av barns personopplysninger ikke blir ivaretatt av dagens alminnelige regler.¹⁶²

Ved å gi Datatilsynet hjemmel i personopplysningsloven til å kunne pålegge sletting, vil det foreligge en legitim grunn til å gjøre inngrep i ytringsfriheten hos foreldrene. En hjemmel vil gi Datatilsynet et tydeligere grunnlag for å gripe inn ved tilfeller av eksponering. Dette vil igjen styrke barns personvern og deres rett til privatliv. Om Datatilsynet i tillegg får hjemmel til å pålegge sletting ved mindre alvorlige tilfeller, vil det i noen grad begrense tilgangen på bilder av barn på nett. Som en effekt av Datatilsynets mulige pålegg, vil foreldre i større grad bli oppmerksomme på barns rettsstilling i sosiale medier. På en annen side, som følge av at publiseringen allerede har skjedd, kan skaden på slettingstidspunktet allerede ha oppstått. Effekten av Datatilsynets mulighet for pålegg om sletting vil da ikke være like stor som om bildet aldri hadde vært publisert.

¹⁵⁸ Jf. Prop. 56 LS (2017–2018) s. 99.

¹⁵⁹ *ibid.*

¹⁶⁰ Se Brev fra Barneombudet til Datatilsynet, 30. januar 2019.

¹⁶¹ Se Brev fra Datatilsynet til Barneombudet, 30. april 2019.

¹⁶² Jf. Prop. 56 LS (2017–2018) s. 99.

Selv om det etter mitt syn hadde vært nødvendig med en hjemmel som tillater Datatilsynet å pålegge sletting av informasjon som foreldre har publisert om egne barn i sosiale medier, vurderte som nevnt departementet det dithen at den gamle personopplysningsloven § 11 tredje ledd ikke kunne videreføres som forenelig med personvernforordningen. Departementet har lagt til grunn at fordringen ikke gir «[...] Datatilsynet en klar hjemmel til å gripe inn i tilfeller der foreldrene for eksempel publiserer opplysninger om barnet på internett basert på et samtykke foreldrene selv har avgitt på barnets vegne».¹⁶³ Personvernforordningen setter derfor en stopper for forslaget jeg her har lagt frem.

En annen løsning kan være å kreve hjemmel i lov om offentlig gjennomgang av bilder som skal publiseres på sosiale medier av barn. Det kan være en løsning å kreve at en tredjemann skal gjennomgå og godkjenne bilder, videoer og etc. Men en slik løsning vil kreve mye ressurser og er heller ikke tidsbesparende for samfunnet, og vil nok neppe være den beste løsningen på det utbredte fenomenet. De ressursene som brukes på en slik løsning bør heller investeres i bedre lovgivning eller andre tiltak.

5.4 Andre tiltak

Det vil neppe være mulig å stoppe utviklingen som skjer på sosiale medier. Derfor er det viktig å formidle til foreldre hvilket rettsvern barn har. Denne formidlingen er dermed en sak for de med ansvar, nemlig staten.

Et viktig tiltak kan være retningslinjer som kommuniseres til foreldre. De vil gi beslutningsstøtte og veiledning som baserer seg på den beste kunnskapen rundt publisering av informasjon av barn. Retningslinjene vil dermed forenkle foreldrenes vurdering i enhver situasjon hvor de ønsker å dele sine opplevelser av barnet. Fokuset bør i retningslinjene være barnets beste. Retningslinjene bør derfor være klare og tydelige på i hvilke situasjoner man absolutt ikke bør dele personlig informasjon om sitt barn. Innholdet i retningslinjene bør få foreldre til å tenke over hva formålet med delingen er, og om det faktisk er til barnets beste om en slik publisering foretas. Gode retningslinjer kan endre på vanene som nå forekommer i samfunnet og føre til bedre personvern hos barnet. Det vil derimot være viktig at

¹⁶³ Jf. Prop. 56 LS (2017–2018) s. 99.

retningslinjene blir fulgt opp slik at det faktisk vil skje en endring i samfunnet. I tillegg må retningslinjene være lett tilgjengelig og oppdaterte til enhver tid.

Datatilsynets nettsider¹⁶⁴ gir veiledning om håndtering av bilder av barn. ¹⁶⁵ I tillegg har de laget et veiledningshefte om bilder av barn på nett som heter «*I beste mening*».¹⁶⁶ Disse tar sikte på å gi gode råd til blant annet foreldre som ønsker å dele bilder av egne barn.¹⁶⁷ Slik veiledning er et viktig tiltak for å styrke barnets personvern. Likevel er det ikke tilstrekkelig at disse veiledningstjenestene kun er tilgjengelig på nett. Det hjelper i liten grad at foreldrene selv må oppsøke veiledning på nettsidene. Disse må derfor kunne kommuniseres ut til foreldrene – for eksempel gjennom skole eller helsetjenester.

Et annet alternativ kan være å opprette holdningskampanjer som formidler problemstillingen, og som tar sikte på å endre foreldrenes atferd. Disse kan fungere veiledende for foreldre som ønsker å publisere personlig informasjon om egne barn.

Opplæring er i tillegg et viktig tiltak for å øke kunnskapen rundt problemstillingen. Alle foreldre er foreldre for første gang, og dagens foreldre har svært få «forbilder» når det gjelder publisering av personlige informasjon på sosiale medier. Den eldre generasjonen har ikke hatt mulighet til å eksponere egne barn i samme grad som dagens foreldre. Det er derfor viktig å bevisstgjøre foreldre om hvilke eventuelle konsekvenser som kan foreligge ved offentliggjøring av personlig informasjon. Opplæring i nettverk for foreldre kan begynne allerede på helsestasjonen når foreldrene og deres barn er inne for barselskontroll. Denne opplæringen kan videreføres i barnehage og grunnskole gjennom nettkurs og informasjonsskriv.

Det finnes mange muligheter til å styrke barns rettsvern. Dette er derimot ikke en lett oppgave da det er foreldrene som må håndheve barnets rettigheter. En kombinasjon av flere tiltak kan være det som er nødvendig for å styrke barnets rettsvern. Det viktigste er å nå fram til

¹⁶⁴ Se nærmere <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/internett-og-apper/bilder-pa-nett/bilder-av-barn/> (lest 3. desember 2019).

¹⁶⁵ Åpenhetsutvalget har også utarbeidet konkretiserte retningslinjer for ulike arenaer som kan være nyttige utgangspunkt. Se NOU 2019: 10.

¹⁶⁶ Se nærmere https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk/veiledere/i_beste_mening_2018_print_lavoppløst.pdf (lest 3. desember 2019).

¹⁶⁷ NorSIS tilbyr i dag hjelp til de enkelte som føler seg krenket på nett. Råd- og veiledningstjenesten «slett meg» utfører hjelp som vil ivareta retten til å kreve sletting av personopplysninger. Se nærmere <https://slettme.no/>.

foreldrene så tidlig som mulig, slik at de i større grad får kunnskap om temaet før de velger å eksponere egne barn på sosiale medier.

6 Kilder og litteraturliste

6.1 Lover

Lov 17. mai 1814	Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)
Lov 17. juni 1960	om rett til fotografi (opphevet)
Lov 8. april 1981 nr. 7	om barn og foreldre (barnelova)
Lov 21. mai 1999 nr. 30	om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)
Lov 2.juli 1999 nr. 63	om pasient- og brukerrettigheter
Lov 14. april 2000 nr. 31	om behandling av personopplysninger (opphevet)
Lov 20. mai 2005 nr. 28	om straff (straffeloven)
Lov 26. mars 2010 nr. 9	om vergemål (vergemålsloven)
Lov 15. juni 2018 nr. 38	om personopplysninger (personopplysningsloven)
Lov 15. juni 2018 nr. 40	om opphavsrett til åndsverk mv (åndsverkloven)

6.2 Konvensjoner og direktiver

Barnekonvensjonen	Convention on the Rights of the Child 20 November 1989/ FNs konvensjon om barnets rettigheter, 20. november 1989
EMK	Convention for the protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 4 November 1950/ Den europeiske menneskerettskonvensjon, 4. november 1950

Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/1535	Directive (EU) 2015/1535 of the European Parliament and of the Council of 9 September 2015 laying down a procedure for the provision of information in the field of technical regulations and of rules on Information Society services (Text with EEA relevance)
Personvernforordningen (GDPR)	Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) [PVF, GDPR]

6.3 Forarbeider

NOU 1977: 35	Lov om barn og foreldre (barnelova)
NOU 2002: 4	Ny straffelov: Straffelovkommisjonens delutredning VII
NOU 2009: 1	Individ og integritet: Personvern i det digitale samfunnet
NOU 2012: 5	Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet
NOU 2017: 12	Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt
NOU 2019: 10	Åpenhet i grenseland: Bilder, film og lydopptak i helse- og omsorgstjenesten, barnevernet, skolen og barnehagen

Ot.prp. nr. 62 (1979–1980)	Om lov om barn og foreldre (barnelova)
Ot.prp. nr. 29 (2002–2003)	Om lov om endringer i barnelova mv. (Nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv)
Ot.prp. nr. 22 (2008–2009)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)
Prop. 47 L (2011–2012)	Endringer i personopplysningsloven
Prop. 85 L (2012–2013)	Endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister)
Prop. 104 L (2016–2017)	Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven)
Prop. 56 LS (2017–2018)	Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av forordning (EU) nr. 2016/679 (generell personvernforordning) i EØS-avtalen
Dokument 16 (2011–2012)	Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven

6.4 Rettsavgjørelser

6.4.1 Norske rettsavgjørelser

LB-2019-42133

Rt. 1995 s. 1948

Rt. 2007 s. 687

Rt. 2009 s. 265

Rt. 2012 s. 2039

Rt. 2014 s. 1105

Rt. 2015 s. 93

HR-2016-2554-P

HR-2019-1121-U

HR-2019-2038-A

6.4.2 Internasjonale rettsavgjørelser og uttalelser

Axel Springer AG mot Tyskland *Axel Springer AG v. Germany* [GC],
ECHR:2012:0207JUD003995408

Mosley mot Storbritannia *Mosley v. the United Kingdom* [J],
ECHR:2011:0510JUD004800908

Von Hannover mot Tyskland *Von Hannover v. Germany* [J],
ECHR:2004:0624JUD005932000

Von Hannover mot Tyskland nr. 2 *Von Hannover v. Germany (No.2)* [GC],
ECHR:2012:0207JUD004066008

Dom C-108/09 Dom av 2. desember 2010 [C3], *Ker-Optika bt v. ÀNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete*, C-108/09,
EU:C:2010:725

Dom C-345/17 Dom av 14. februar 2019 [C3], *Sergejs Buivids v. Datu valsts inspekcija*, C-345/17, EU:C:2019:122

FNs barnekomitéen Generell kommentar nr. 12 FNs konvensjon om barns rettigheter, Generell kommentar nr. 12 (2009) om barnets rett til å bli hørt, 20. juli 2009, CRC/C/GC/12

FNs barnekomitéen Generell
kommentar nr. 14

FNs konvensjon om barns rettigheter, Generell
kommentar nr. 14 (2013) om barnets rett til at hans
eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn
(art. 3, para. 1) 29. mai 2013, CRC/C/GC14

6.4.3 Annen praksis

PVN-2015-03

6.5 Andre offentlige dokumenter

Brev fra Barneombudet til Datatilsynet, 30. januar 2019

Brev fra Datatilsynet til Barneombudet, 30. april 2019

6.6 Litteraturliste

Aalen, Ida, *Sosiale medier*, 1. utgave, Fagbokforlaget 2015

Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter: En innføring i vernet om individets sivile og politiske rettigheter etter den norske forfatning og etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen*, 5. utgave, Fagbokforlaget 2018

Backer, Inge Lorange, *Barnelova: Kommentarutgave*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2008

Bendiksen, Lena, R. L og Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, 3. utgave, Universitetsforlaget 2018

Castells, Manuel, *The information age: economy, society and culture: 1: The rise of the network society*, 2. edition, Blackwell 2000

Galtung, Andreas, Norsk Lovkommentar: åndsverkloven § 104, note150, Rettsdata.no (lest 23. november 2019)

Grønvold, Sara Eline og Morten Hendis, *Barn og personvern*, 1. utgave, Kommuneforlaget 2014

Holgersen, Gudrun, *Barnerett*, 1. utgave, Høyskoleforlaget 2008

Hovlid, Ellen Lexerød, Krenkelser ved offentliggjøring av private opplysninger og bilder på sosiale medier, *Tidsskrift for Rettsvitenskap nr. 2016 s. 138-175 – (TFR-2016-138)*

Hovlid, Ellen Lexerød, *Vern av privatlivets fred*, 1. utgave, Gyldendal Juridisk 2015

Olsen, Thomas, Norsk lovkommentar: Personvernforordringen art. 4 nr. 1, note (a4-1), Rettsdata.no (lest 8. november 2019)

Smith, Lucy, «Om barns personvern», *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 2011, side 106-126

Wessel-Aas, Jon og Magnus Ødegaard, *Personvern: Publisering og behandling av personopplysninger*, 1. utgave, Gyldendal 2018

6.7 Nettkilder

Bordvik, Målfrid, *Den vanskeligste saken vi noen gang har behandlet*, Dagens Medisin, 23. oktober 2017, <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2017/10/23/sa-nei-til-a-betale-for-verdens-dyreste-medisin/> (lest 4. desember 2019)

Bordvik, Målfrid, *Dropper absolutt aldersgrense for Spinraza*, Dagens Medisin, 22. oktober 2018) <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2018/10/22/gar-bort-fra-absolutt-aldersgrense-for-spinraza/> (lest 4. desember 2019)

Bordvik, Målfrid, *Sier ja til Spinraza*, Dagens Medisin, 12. februar 2018, <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2018/02/12/Sier-ja-til-Spinraza/> (lest 4. desember 2019)

Datatilsynet, *Hva er en personopplysning*, Datatilsynet, 17. juli 2017, <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/personopplysninger/> (lest 21. september 2019)

Datatilsynet, *Samtykke frå mindreårige*, Datatilsynet, 26. juni 2018, <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/samtykkje-fra-mindrearige/> (lest 11. september 2019)

<https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/internett-og-apper/bilder-pa-nett/bilder-av-barn/> (lest 3. desember 2019)

https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk/veiledere/i_beste_mening_2018_print_lavopplost.pdf (lest 3. desember 2019)

Facebook, <https://www.facebook.com/Theasverden/>

Facebook, https://www.facebook.com/pg/storyofmartinius/posts/?ref=page_internal (lest 9. desember 2019)

Helsenorge, *Spinal muskelatrofi (SMA)*, <https://helsenorge.no/sykdom/sjeldne-diagnoser/nevromuskulare-sykdommer/spinal-muskelatrofi> (lest 16. november 2019)

Huuse, Camilla Fredstad, Kan bli Spinraza-ja på mandag: Slik er spillet om millionmedisinen, VG 15. februar 2018, <https://www.vg.no/nyheter/i/OnrBp3/kan-bli-spinraza-ja-paa-mandag-slik-er-spillet-om-millioinmedisinen> (17. november 2019)

Kristiansen, Arnhild Aass, *Norske myndigheter mener Theas (2) medisin er for dyr. Nå gir innsamlingsaksjon familien håp*, Dagbladet 4. november 2017, <https://www.dagbladet.no/nyheter/norske-myndigheter-mener-theas-2-medisin-er-for-dyr-na-gir-innsamlingsaksjon-familien-hap/68850060> (17. november 2019)

Medietilsynet, *Foreldre og medierundersøkelsen 2018 – Foreldre til 1-18-åringer om medievaner og bruk*, <https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-foreldre-og-medier> (lest 18. september 2019)

Norsk senter for informasjonssikring, <https://slettmeg.no/>

Regjeringen, *Barnekonvensjonen*, <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/id2519764/> (lest 6. november 2019)

Regjeringen, *Ny rapport til FN om barnekonvensjonen*, Regjeringen 6. oktober 2016, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-rapport-til-fn-om-barnekonvensjonen2/id2514971/> (lest 6. november 2019)

Rivrud, Kristin, *Familien i India klarte ikke å slutte å tenke på Martinius*, NRK 17. november 2019, <https://www.nrk.no/telemark/familie-i-india-vil-hjelpe-martinius-uten-orer->

1.14778170?fbclid=IwAR2K25O0z1zQIzTMWrow3P7ks1GKhpLp7cId7soJza2VjfS6sG8Xx4XkSzc (lest 9. desember 2019)

Sandberg, Kirsten, *Barnets beste i lovgivningen: Betenkning til Barnevoldsutvalget*, Regjeringen, 21. desember 2016, <https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/3.-barnets-beste-i-lovgivningen-kirsten-sandberg.pdf>, (lest 23. august 2019)

Statistiske sentralbyrå, <https://www.ssb.no/statbank/table/11437/> (lest 7. desember 2019)

Tahseen, Rano, Anikken Aronsen, Bjørn Ekker, *Kritiske til bloggere som fronter barna: – Bør lages nye kjøreregler*, VG, 15. august 2018, <https://www.vg.no/rampelys/i/21AmE4/kritiske-til-bloggere-som-fronter-barna-boer-lages-nye-kjoereregler> (lest 18. september 2019)